

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

Кафедра економіки та підприємництва

Нараївський Валентин Ярославович

Формування системи управління дебіторською
заборгованістю молокопереробних підприємств

Кваліфікаційна робота магістра

на здобуття ступеня вищої освіти магістр
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність»
за освітньо-професійною програмою «Економіка та управління
підприємством»

Керівник кваліфікаційної роботи магістра:

Доктор економічних наук, професор, Євчук Л.А.

Миколаїв 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	7
1.1. Поняття, причини виникнення та управління дебіторською заборгованістю.....	7
1.2. Способи стягнення дебіторської заборгованості.....	13
2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI ПІДПРИЄМСТВ	22
3. ОЦІНКА СТАНУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI НА МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ.....	31
3.1. Сучасні тенденції молокопереробної галузі України.....	31
3.2. Організаційно-економічна та фінансова характеристика молокопереробних підприємств.....	36
3.3. Аналіз рівня дебіторської заборгованості	42
3.4. Причини виникнення високої заборгованості на молокопереробних підприємствах.....	59
4. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	69
ВИСНОВКИ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ.....	95

ВСТУП

Актуальність дослідження. Дебіторська заборгованість як елемент оборотних коштів підприємства та реальний актив відіграє важливу роль в економічній діяльності підприємств. Дебіторська заборгованість як показник використовується для оцінки фінансового стану підприємства. Збільшення її частки у загальній структурі активів знижує ліквідність та фінансову стійкість підприємства та підвищує ризик його фінансових втрат. У ході ведення господарської діяльності практично жоден суб'єкт не розвивається без виникнення у певні часові періоди дебіторської заборгованості. Утворення дебіторської заборгованості виникає, коли відповідно до договору між контрагентами момент переходу права власності на товари (роботи, послуги) не збігається з їхньою оплатою. У такому випадку відвантаження здійснюється, оплата від покупця ще не надходить і, відповідно, кошти, що формують дебіторську заборгованість суб'єкта господарювання, виключаються з участі в господарському обороті, що надалі негативно позначається на фінансовому та господарському стані підприємства.

Актуальність обраної теми пов'язана з тим, що збільшення обсягу дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі, з одного боку, сприяє збільшенню вартості загального майна підприємств, свідчить про зростання обсягів продажів, а з іншого боку, свідчить про недосконалість механізмів стягнення боргів з покупців, що спричиняє зростання сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості, яку майже неможливо конвертувати в грошові кошти. Це знижує фінансові результати підприємств та погіршує їх фінансово-господарський стан.

Проблемою, на вирішення якої спрямоване дослідження, є великий обсяг дебіторської заборгованості молокопереробної галузі України. Питання проблем дебіторської заборгованості підприємства, а також діяльності підприємств молокопереробної галузі досліджували такі науковці: В. Антощенкова, В. Белозерцев, М. Білик, О. Борисенко, О. Боярова, Г. Булат,

А. Величко, О. Волович, М. Гладій, О. Грицай, І. Гурська, Л. Гуцаленко, А. Даниленко, Л. Домбровська, М. Дубовик, О. Іванілов, В. Карпенко, О. Колісник, Л. Лігоненко, О. Михайленко, Т. Мулик, І. Паска, А. Пікалова та інші науковці. Проте, залишається недостатньо розглянутим питання вирішення проблем зависокого рівня дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі України.

Теоретичні аспекти управління дебіторською заборгованістю підприємства були розглянуті в достатньому обсязі науковцями. Проте, недостатньо були проаналізовані фактори, які впливають саме на великий обсяг дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі – однієї з найважливіших галузей, що забезпечують продовольчу безпеку України.

Гіпотеза дослідження. Дослідження проводиться в галузі молочної переробки України, а саме – в напрямку зниження рівня дебіторської заборгованості найбільших підприємств у даній галузі. Обрана проблема, високий рівень дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі, є важливою, оскільки стосується в тій чи іншій мірі і фінансових результатів підприємств, і ефективності їх функціонування. Високий обсяг дебіторської заборгованості, як часто спостерігається в підприємства, заважає отриманню вищих фінансових результатів, спричиняє збитки, які не дають підприємствам розвиватися, оновлювати матеріально-технічну базу та знижують темпи розвитку підприємств.

Мета магістерського дослідження: надання практичних рекомендацій щодо зниження обсягу дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі. Відповідно до мети, були поставлені такі задачі:

- вивчити теоретичні аспекти дебіторської заборгованості;
- розглянути способи стягнення дебіторської заборгованості;
- дослідити методологічну основу дослідження дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі України;
- визначити сучасні тенденції ринку продукції молокопереробної галузі;

- проаналізувати організаційно-економічний та фінансовий стан підприємств молокопереробної галузі;
- дослідити рівень дебіторської заборгованості підприємств;
- оцінити фактори, що впливають на дебіторську заборгованість підприємств;
- обґрунтувати заходи для зниження обсягу дебіторської заборгованості підприємств.

Об'єктом дослідження є дебіторська заборгованість підприємств молокопереробної галузі України. Предметом дослідження є процес управління дебіторською заборгованістю підприємств молокопереробної галузі.

Очікується, що в результаті будуть отримані основні фактори, що впливають на високий обсяг дебіторської заборгованості підприємства, наслідки, які випливають з даних факторів, а також причини, чому ці фактори найбільше впливають на рівень дебіторської заборгованості. Особистою мотивацією у виборі галузі діяльності та проблеми було бажання визначити можливості зниження обсягу дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі, а також на основі проведеного аналізу надати рекомендації для зниження дебіторської заборгованості підприємств.

Методи дослідження. Для дослідження проблеми великого обсягу дебіторської заборгованості молокопереробних підприємств застосовувалися такі методи: емпіричний аналіз – для більш детального дослідження проблеми, що присутня на підприємстві; графічний – для наочного зображення зміни показників дебіторської заборгованості підприємства протягом досліджуваного періоду; табличний – для наочного та згрупованого відображення даних фінансової звітності щодо дебіторської заборгованості; метод порівняння – для співставлення показників результативності діяльності одного підприємства з показниками інших підприємств; коефіцієнтний – для визначення динаміки показників операційної діяльності підприємства.

Інформаційна база для проведеного дослідження. Для дослідження були використані дані офіційних веб-сайтів ТОВ «Молочна компанія «Галичина»,

ПрАТ «Молочний альянс», АТ «Житомирський маслозавод», ТОВ «Люстдорф», ПрАТ «Данон Кремез», дані статистичних збірників, наукових статей, бізнес-видань, монографій.

Результати магістерського дослідження були апробовані на студентській науковій конференції «Університетська молодь для сталого майбутнього України» та XXV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Могилянські читання-2022» «Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (листопад 2022 р.). Результати роботи висвітлено у 2 одноосібних статтях: «Оцінка стану молокопереробної галузі України протягом останніх років», «Аналіз дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі України», а також в тезах «Особливості управління дебіторською заборгованістю молокопереробних підприємств України».

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи магістра. Робота складається зі вступу, 4-х розділів, висновків, списку використаних джерел з 79 найменувань, двох додатків. Робота містить 34 таблиці та 17 рисунків. Основний текст роботи викладено на 84 сторінках.

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Поняття, причини виникнення та управління дебіторською заборгованістю

У сучасній практиці господарської діяльності, відвантажуючи вироблену продукцію або надаючи послуги, підприємства, як правило, надають покупцям комерційні кредити шляхом відтермінування платежів. Звичайно, таким способом підприємства намагаються збільшити обсяги реалізації продукції, однак при цьому зростають обсяги дебіторської заборгованості, внаслідок чого вилучають із обороту частину оборотного капіталу, відповідно, знижується рівень платоспроможності підприємства [21].

Найбільш актуальним та важливим перед усіма підприємствами в даний час є питання, яке безпосередньо пов'язане з розрахунково-платіжними операціями і, як наслідок цього – безсумнівно, що координує роботу господарського суб'єкта в цілому – це дебіторська заборгованість. Важливість цієї складової в функціонуванні підприємства визначається тим, що дебіторська заборгованість виступає в якості ключового, основоположного економічного чинника, безпосередньо взаємопов'язаного з процесами відтворення [26].

Згідно із стандартами бухгалтерського обліку, дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебіторами можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, які заборгували підприємству грошові кошти, їх еквіваленти або інші активи [49].

Також дебіторською заборгованістю вважають права (вимоги), що належать продавцеві (постачальникові) як кредиторів з невиконаних покупцем (одержувачем) грошових зобов'язань щодо оплати фактично поставлених за договором товарів, виконаних робіт або наданих послуг. Загалом вона розподіляється на поточну дебіторську заборгованість, яка має бути погашена упродовж одного року, і довгострокову, тобто зі строком понад 12 місяців. У

свою чергу, із довгострокової виділяється заборгованість, за якою минув термін позовної давності. Дебіторська заборгованість підприємства являє собою один з елементів ліквідних активів, тобто достатньо легко перетворюється у готівкові кошти. Отже, цю заборгованість можна віднести до складу оборотного капіталу підприємства. Але на практиці перевести борг у грошові кошти не завжди можливо. Через те, що превентивні заходи практично завжди діють більш ефективно і коштують значно дешевше, то необхідно цілеспрямовано управляти дебіторською заборгованістю, тому що важливо не тільки у найкоротші терміни повернути кошти, але й не допустити подальшого збільшення дебіторської заборгованості. Чим менший розмір дебіторської заборгованості, чим швидше вона буде погашена, тим менша потреба підприємства в оборотному капіталі і вища рентабельність власного капіталу [61, с. 62].

Значення дебіторської заборгованості не можна недооцінювати. У наш час жодна організація не функціонує без неї, тому що її утворення відбувається:

- у боржника – через здатність користуватися безкоштовними додатковими товарами, продукцією чи послугами;
- у кредитора – за рахунок збільшення ринку збуту послуг і товарів.

Причинами виникнення дебіторської заборгованості можуть виступати чинники мікрорівня, тобто внутрішні для кожного підприємства обставини. Дебіторська заборгованість неминує виникає у більшості підприємств. Це пов'язано з особливостями збутової діяльності. З одного боку, відвантажуючи продукцію покупцям в кредит, підприємство сподівається збільшити обсяг реалізації, залучити постійних клієнтів. Ефективна кредитна політика може стати найважливішою конкурентною перевагою. З іншого боку, багато контрагентів вимагають передоплати при поставці товарів, сировини і матеріалів, необхідних для здійснення виробничо-комерційної діяльності.

На дебіторську заборгованість впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори. До внутрішніх чинників, що визначають кредитну політику, вчені

відносять: професійну підготовленість, кваліфікацію та досвід персоналу; цінову політику; клієнтуру підприємства [4, с. 30].

Збільшення або зменшення розмірів дебіторської заборгованості чинить значний вплив на фінансовий стан підприємства. Зростання дебіторської заборгованості негативно відображається на оборотності активів, може спричинювати втрату ліквідності, гальмування інвестиційної діяльності, і, врешті-решт, збитковість підприємства. Зменшення дебіторської заборгованості не за рахунок її погашення, а через зменшення відвантаження продукції свідчить про зниження ділової активності підприємства.

Класифікація, запропонована М. Д. Білик, є найбільш економічно обґрунтованою тому, що вона враховує як об'єктний склад дебіторської заборгованості, так і класифікацію за контрагентами, що є дуже важливим для ефективного управління дебіторською заборгованістю [4]. Дослідивши класифікації дебіторської заборгованості запропоновані різними авторами, пропоную виділити такі основні класифікаційні ознаки (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Запропонована класифікація дебіторської заборгованості

Джерело: складено автором за даними [5]

Слід зазначити, що дебіторська заборгованість має двоїсту природу. З одного боку, наявність дебіторської заборгованості говорить про наявність потенційних доходів і підвищення ліквідності, а з іншого – підприємство може ефективно працювати не з будь-яким розміром дебіторської заборгованості, так як вона являє собою іммобілізовані кошти, тобто абстрактні з господарського обороту.

Оптимізація дебіторської заборгованості на підприємстві тісно взаємопов'язана з оптимізацією розмірів і забезпеченості інкасації заборгованості покупців. Для досягнення цілей ефективного управління цією заборгованістю доцільно розробити і здійснювати особливу фінансову політику управління дебіторською заборгованістю.

Основні завдання управління дебіторською заборгованістю полягають в таких аспектах (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Основні завдання управління дебіторською заборгованістю

Джерело: складено автором за даними [70]

Важливу роль в управлінні дебіторською заборгованістю відіграють планування, організація та контроль роботи з дебіторами. Управління дебіторською заборгованістю зводиться до: формування кредитного рейтингу клієнтів; класифікації дебіторської заборгованості за видами; ведення реєстру старіння заборгованості; оцінки реальної вартості та обертання дебіторської заборгованості; включення дебіторської заборгованості в систему операційних бюджетів; реструктуризація дебіторської заборгованості.

В економічній науці термін «надмірна дебіторська заборгованість» не є усталеним. Зазвичай загальний обсяг дебіторської заборгованості розподіляється за термінами виникнення, а прострочена дебіторська заборгованість – за термінами непогашення [14, с. 830]. Зростання обсягів простроченої дебіторської заборгованості є однією з ознак зниження її якості для окремого підприємства [3, с. 6], а також проявом погіршення фінансового стану підприємства, зниження його ліквідності, спроможності фінансувати поточну та інвестиційну діяльність [17, с. 265]. У наукових працях також застосовуються терміни «сумнівна дебіторська заборгованість» та «безнадійна дебіторська заборгованість», запозичені із національних стандартів обліку (сумнівна дебіторська заборгованість – це заборгованість, щодо якої існує невпевненість стосовно її погашення боржником, а безнадійна – це така заборгованість, щодо якої існує впевненість стосовно її неповернення боржником, або за якою минув строк позивної давності [49]). Для ідентифікації такої заборгованості стандарти обліку не встановлюють жодних кількісних параметрів. На практиці визнання дебіторської заборгованості сумнівною здійснюється у кожному окремому випадку на підставі обставин, що її засвідчують, та професійних суджень, які підтверджують невпевненість стосовно одержання доходу (непогашення дебіторської заборгованості) [69].

Прострочена дебіторська заборгованість небезпечна тим, що коли вам потрібно буде купувати товар або платити зарплату, у компанії може не вистачити оборотних коштів. Це призведе до загрози закриття бізнесу.

До того, як почати працювати з партнерами, потрібно як мінімум перевірити юридичний статус компанії партнера – чи не є банкрутом, чи немає в відношенні неї судових і виконавчих проваджень. Якщо все ж утворилася заборгованість, спочатку перевірте наявність правових підстав для її стягнення (наявність підписаного договору, первинних документів, рахунків на оплату і доказів їх передачі боржнику) [45].

Якщо договір не укладався (є тільки підписаний акт або накладна), необхідно написати боржнику письмову вимогу про оплату на підставі ст. 530 Цивільного кодексу. Боржник повинен виплатити борг протягом 7 днів віддати отримання вимоги, інакше ви маєте право звернутися до суду. Необхідно регулярно проводити моніторинг і аналізувати всю дебіторську заборгованість в компанії, щоб не допустити закінчення термінів позовної давності (3 роки для стягнення боргу та 1 рік для стягнення штрафних санкцій) [19].

В ідеалі мати розроблений порядок по роботі з дебіторською заборгованістю. Перед зверненням до суду необхідно ще раз переконатися в наявності правових підстав для стягнення боргу і перевірити ще раз статус контрагенту для оцінки перспектив стягнення боргу та прийняття рішення про доцільність звернення до суду [19].

Таким чином, факт наявності дебіторської заборгованості на балансі підприємства є певною гарантією отримання коштів від контрагентів, також це говорить про зацікавленість у продукції сторонніх споживачів. Але відсутність грамотного управління неминує призведе до невиправданого збільшення дебіторської заборгованості, а як наслідок – до відволікання ресурсів від підприємства та виникнення ризику появи безнадійних боргів. А за відсутності кредитних ресурсів призведе до проблем із платоспроможністю та ризиком фінансової неспроможності. Для вирішення проблем дебіторської заборгованості на підприємствах має бути створена та функціонувати ефективна система управління цією заборгованістю, яка б враховувала особливості фінансово-господарської діяльності підприємства та сприяла оптимізації процесу утворення дебіторської заборгованості.

1.2. Способи стягнення дебіторської заборгованості

У процесі провадження діяльності в підприємств незмінно виникають потреби у виконанні розрахунків з контрагентами, бюджетом, податковими органами та іншими дебіторами та кредиторами. Відвантажуючи продукцію або виконуючи роботи, надаючи послуги, суб'єкт господарювання, як правило, не отримує грошові кошти в рахунок оплати негайно. Іншими словами, суб'єкт господарювання здійснює так зване кредитування покупців. У зв'язку з цим, з моменту відвантаження до моменту зарахування коштів утворюється дебіторська заборгованість [23, с. 160].

Економічний сенс втрат пояснюється дією наступних факторів:

- чим триваліший період погашення дебіторської заборгованості, тим менший дохід, що генерується коштами, вкладеними в дебіторів, оскільки гроші, вкладені в активи, повинні давати прибуток;
- в умовах інфляції грошові кошти, що повертаються підприємству, знецінюються;
- дебіторська заборгованість, будучи одним із активів, вимагає для фінансування відповідних джерел [29, с. 114].

В ідеальному випадку, на перший погляд, підприємство не повинне допускати виникнення дебіторської заборгованості. Зауважимо, що сьогодні практично жоден суб'єкт господарської діяльності не існує без дебіторської заборгованості, оскільки її виникнення та існування пояснюється простими об'єктивними причинами:

- для організації-боржника – це можливість використання додаткових, причому безкоштовних, оборотних засобів;
- для організації-кредитора – це розширення ринку збуту товарів, робіт, послуг [57, с. 120].

Найбільш негативно впливає на підприємство наявність сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості, оскільки це свідчить про те, що

боржники або не віддають взагалі свої борги, або віддають з суттєвим запізненням.

Сумнівна і безнадійна дебіторська заборгованість – це різні види заборгованості, що по-різному визнаються та обліковуються. Відрізняються вони ступенем впевненості щодо неможливості її погашення. Якщо сумнівна дебіторська заборгованість (сумнівний борг) – це коли тільки є ймовірність щодо його непогашення, то безнадійна – це коли підприємство впевнене, що вона не буде погашена боржником. Причина такої впевненості – закінчення строку позовної давності, ліквідація боржника тощо [2].

Якщо звертатися до офіційних джерел, то Наказ Міністерства Фінансів України № 237 від 08.10.99 «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку» нам каже про те, що безнадійною дебіторською заборгованістю вважається поточна заборгованість особи, щодо якої існує заснована на певних обставинах впевненість про те, що борг повернутий не буде, або за якою сплинув строк позовної давності. Інакше кажучи, за ПСБО – це боргові зобов'язання ваших контрагентів перед вами, які вони вам не повернуть або щодо яких вами був пропущений строк звернення до суду з позовом про повернення боргу [2].

Податковий кодекс України в пп. 14.1.11. п. 14.1. ст. 14 надає визначення, яким під безнадійною заборгованістю розуміється борг, з однією із таких ознак:

- існування боргового, грошового зобов'язання, за яким вже пройшов строк позовної давності;
- прострочення повернення боргу понад 6 місяців, розмір якого у сукупності не більше 300 мінімальних заробітних плат (1251900,00 грн.);
- прострочення повернення заборгованості юридичної особи, через відсутність майна, на яке може бути звернуте стягнення або його недостатність, за умови, що заходи проведені державним виконавцем щодо примусового стягнення та розшуку майна боржника не мали наслідком повернення боргу;
- неможливість стягнення боргу через дію форс-мажорних обставин, тобто обставин, що неможливо передбачити, природні катаклізми, введені в

дію законодавчі акти, ембарго, тощо. Дія таких обставин повинна підтверджуватися Сертифікатом Торгово-промислової палати України або уповноваженими нею регіональними палатами у порядку, передбаченому законодавством;

- рішення про банкрутство контрагента, який був вам винний немалий борг, або внесення запису про державну реєстрацію припинення юридичної особи в Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, у зв'язку з ліквідацією [46].

Якщо звертатися до нормативно-правового регулювання стягнення дебіторської заборгованості, то можна зазначити, що Законом України «Про виконавче провадження» визначено процедуру виконання, заходи розшуку майна та боржника, строки та місце виконавчого провадження. Судові рішення виконуються на підставі наказів, судових наказів, виданих судом, що здійснював судове провадження вашої справи [2].

Отримати виконавчий документ можна, шляхом подання заяви про видачу виконавчого документа. Отриманий виконавчий документ обов'язково слід перевірити на наявність та вірність зазначення таких реквізитів:

- чи вказана назва документа та дата його видачі, найменування судового органу та ПІБ судді;

- повна юридична назва, код за ЄДРПОУ та місцезнаходження (адреса реєстрації та / або адреса фактичного місцеперебування) компанії та компанії-боржника;

- дата і номер ухваленого рішення / постанови, дата, коли рішення набуло законної сили;

- чи зазначений порядок виконання такого рішення (стягнення на все майно, стягнення за рахунок коштів на рахунках чи стягнення на певне індивідуально визначене майно);

- період часу, протягом якого можна ініціювати процедуру виконавчого провадження. Це або 3 роки, або 3 місяці – залежно від категорії справи [18].

Аналіз причин виникнення дозволяє зробити висновок, що ситуація з підвищеною дебіторською заборгованістю складається безпосередньо через:

- неефективну політику управління дебіторською заборгованістю;
- низьку платоспроможну дисципліну споживачів;
- вживання неефективної форми розрахунків за продукцію;
- слабкий професіоналізм фінансового менеджера;
- низький рівень контролю за дебіторською заборгованістю.

При визначенні стандартів кредитоспроможності покупців необхідно встановити можливість виконання ними фінансових зобов'язань і ризик несплати за продукцію по товарному кредиту. Для цих цілей проводиться аналіз фінансового стану клієнтів, оцінюються гарантії та надійність оплати за продукцію, встановлюється платіжна дисципліна, стан розрахункового рахунку в банку, приймається рішення про доцільність постачання продукції кожному клієнтові або відмова від даного споживача.

В даний час Національним банком України передбачені такі форми безготівкових розрахунків: за акредитивом, платіжними дорученнями, платіжними вимогами-дорученнями, взаємозаліками, передоплатою, чеками, а також погашення заборгованості вексями. Розрахунки платіжними дорученнями займають найбільшу питому вагу в платіжному обігу підприємства. Вони прості, зручні і за наявності у постачальника коштів забезпечують своєчасність платежу. Проте вони не гарантують надійність платежів, що спонукало вводити інші форми розрахунків. Важливим завданням фінансового менеджера є вибір відповідних форм розрахунків, що забезпечують своєчасність платежів [21].

До сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості відносяться: факторингові операції, облік векселів або їх продаж на фондовому ринку, форфейтинг. Факторингові операції – це операції по рефінансуванню дебіторської заборгованості по розрахунках з покупцями продукції через комерційні банки. Суть операції полягає в тому, що підприємство-продавець доручає банку отримання грошових коштів по платіжних документах за

поставлену продукцію. За здійснення такої операції банк стягує з підприємства-продавця певні відсотки до суми платежу.

Облік векселів або їх продаж на фінансовому ринку дозволяє перевести дебіторську заборгованість в грошові активи. При обліку векселів банки отримують їх за певною ціною з дисконтом, тобто з дисконтуванням його майбутньої вартості з врахуванням ставки відсотка, що діє на ринку, і премії за ризик. Володіючи статусом цінного паперу, вексель служить предметом купівлі-продажу на фондовому ринку або використовується як засіб платежу. Чим вища номінальна вартість векселя, тим більша сума буде утримана банком у вигляді дисконту, чим менша кількість днів залишилася до строку платежу за векселем, тим менший дисконт належить банку.

Форфейтинг є операцією по рефінансуванню дебіторської заборгованості по комерційному кредиту, що оформляється шляхом індосаменту перевідного векселя на користь банку. В результаті такої операції комерційний кредит трансформується в банківський. Слід мати на увазі, що, приймаючи рішення про рефінансування дебіторської заборгованості, підприємство повинне зіставити його вартість з розміром залучення позикового капіталу, а також з розміром втрат від інфляції [16].

Цесія – це відступлення права вимоги дебіторської заборгованості третій особі, за вартістю трохи нижче, ніж її величина. Поступка оформляється угодою про заміну первісного кредитора, який вибуває із зобов'язання, на інший суб'єкт, до якого переходять усі права колишнього кредитора, у тому числі переходить право вимоги несплачених боржником пені та штрафів за прострочення оплати за товар чи послуги.

Невиконання зобов'язань дебітора може залежати лише від прописаних у договорі умов. Насправді можна зіштовхнутися з суб'єктивними чинниками, які сторонами з тих чи інших причин не озвучуються. Наприклад:

- неправильно складені документи, що супроводжували процес угоди;
- проблеми в особистих взаєминах між дебітором та кредитором;

– дефекти та претензії до якості робіт/послуг, які були виконані на замовлення дебітора [3, с. 8].

У таких умовах проведення переговорів суттєво ускладнюється. Для вирішення таких конфліктів можна залучати незалежного посередника-медіатора.

Процедура медіації в Україні перебуває на стадії розвитку, але однозначно є перспективною. Медіатор прагне того, щоб кожна зі сторін змогла врахувати свої інтереси. Під час медіації враховуються не лише правові позиції сторін. Досягнення будь-якої угоди, а, отже, підтримка ділових відносин – це завжди вигідніше, ніж судові розгляди.

Одним із найбільш дієвих інструментів, що дозволяють максимізувати потік коштів та знизити ризик виникнення простроченої дебіторської заборгованості, є система знижок та штрафів. Система нарахування пені та штрафів за порушення строків оплати, встановлених графіком погашення заборгованості, має бути передбачена у договорі. Знижки надаються в залежності від терміну оплати товару. Наприклад, при повній передоплаті надається знижка у розмірі 3% вартості товару, при частковій передоплаті – знижка 2%, при оплаті за фактом відвантаження – знижка 1%, а при наданні розстрочки платежу на 7 днів знижки не передбачено [47].

Створення резерву щодо сумнівних боргів – ще один метод управління дебіторською заборгованістю. Резерв із сумнівних боргів створюється на основі проведеної інвентаризації дебіторської заборгованості організації. Величина резерву визначається окремо за кожним сумнівним боргом залежно від фінансового стану боржника та оцінки ймовірності погашення боргу повністю або частково [30, с. 25].

Наступного дня після закінчення терміну платежу необхідно нагадувати. Стандартний лист, роздрукований дешевим принтером на поганому папері і адресований просто в бухгалтерію, напевно, не матиме результату. Швидше за все, його приймуть за поштову макулатуру і одразу оприбутковують у кошик для сміття. При прийомі замовлення слід з'ясувати прізвище, посаду та адресу

особи, відповідальної за оплату. Якщо це міжнародна компанія, то, можливо, знадобиться надсилати рахунки в регіональний або головний офіс, розташований в іншій країні. Нагадування про оплату має бути адресоване відповідній особі.

Основні методи стягування дебіторської заборгованості з боржників підприємства можемо навести на рис. 1.3.

Рисунок 1.3 – Основні методи стягування дебіторської заборгованості

Джерело: складено автором за даними [56]

Таким чином, проблему неплатежів та скорочення обсягу дебіторської заборгованості можна вирішити, якщо організувати у складі структури підприємства підрозділ з управління дебіторською заборгованістю, що складається зі спеціалістів із департаментів фінансового аналізу, бухгалтерського обліку тощо. У цьому випадку підвищиться рівень

узгодженості дій між співробітниками підрозділу і, як наслідок, швидкість прийняття рішень з управління дебіторською заборгованістю.

Можемо навести основні етапи ефективного управління скороченням дебіторською заборгованістю та стягненням боргів (рис. 1.4).

Рисунок 1.4 – Основні етапи зниження дебіторської заборгованості підприємства

Джерело: складено автором за даними [55]

Таким чином, процес зниження дебіторської заборгованості підприємства включає 7 основних етапів, завдяки яким можна досягти цілей оптимізації суми сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості підприємства.

Без дебіторської заборгованості у структурі балансу підприємства зараз, мабуть, не працює жодне підприємство, але при цьому кожне з них прагне оптимального стану дебіторської заборгованості. Неякісне планування та управління дебіторською заборгованістю призводить до виникнення невинуватених боргів, які потім списуються за рахунок прибутку, що призводить до зниження рентабельності. Методи управління дебіторською заборгованістю спрямовані на управління поточною та простроченою дебіторською заборгованістю. За результатами дослідження методів управління дебіторською заборгованістю можна дійти висновку про те, що у більшості випадків управління дебіторською заборгованістю передбачає контроль над оборотністю коштів у розрахунках (оскільки прискорення оборотності є позитивною тенденцією економічної діяльності підприємства) і грамотної розробки кредитної політики.

2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Наукове товариство висловлює різні думки щодо проведення аналізу дебіторської заборгованості у процесі прийняття управлінських рішень. Величина дебіторської заборгованості та динаміка визначають характер управлінських рішень у виробничо-господарській діяльності. Дебіторська заборгованість відноситься до високоліквідних активів.

Недостатнє оцінювання фактичного стану розрахунків з дебіторами може негативно вплинути на реальну оцінку платоспроможності та кредитоспроможності підприємства. Сьогодні практичний досвід управління підприємствами показує, що доцільно здійснювати як кількісний так і якісний аналіз показників щодо оцінки поточного стану дебіторської заборгованості. Це забезпечує ефективність відповідних процесів господарювання, що може проявитися у підвищенні розміру економічної вигоди підприємства [28, с. 163].

Мета аналізу дебіторської заборгованості – визначення повноти, своєчасності та правильності здійснення підприємством операцій з дебіторами, якість дебіторської заборгованості по узагальнюючих і часткових показниках, виявлення факторів, а також встановлення причин їх зміни. Основними завданнями аналізу будуть:

- визначення причин появи дебіторської заборгованості;
- оцінка динаміки дебіторської заборгованості в цілому та по її видах;
- аналіз якісного стану дебіторської заборгованості;
- аналіз простроченої та безнадійної дебіторської заборгованості;
- вивчення покупців щодо їх важливості та надійності;
- прийняття управлінських рішень щодо поліпшення стану дебіторської заборгованості [28, с. 164].

Дослідження проблеми великого обсягу дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі України здійснювалася нами за допомогою наведених методів:

- емпіричний аналіз – для більш детального дослідження проблеми, що присутня на підприємствах;
- графічний – для наочного зображення зміни показників звітності підприємства протягом досліджуваного періоду, а також показників, що характеризують стан проблеми, вплив причин на проблему та наслідки існування проблеми великого обсягу дебіторської заборгованості;
- табличний – для систематизованого відображення даних фінансової звітності та розрахованих показників;
- метод порівняння – для співставлення динамічних показників фінансової звітності, показників, що відображають глибину проблеми великого обсягу дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі України, за різними підприємствами галузі.

Для дослідження було обрано такі підприємства: ТОВ «Молочна компанія «Галичина», ПрАТ «Молочний альянс», АТ «Житомирський маслозавод», ТОВ «Люстдорф», ПрАТ «Данон Кремез».

Порівняння дозволяє визначити подібність і відмінність предметів і явищ, теорій, точок зору, виявити те спільне, що властиво двом або декільком об'єктам, а виявлення спільного є щаблюною на шляху до пізнання закономірностей і законів.

До порівняння як методу пізнання висуваються певні вимоги: порівнюватися повинні лише такі об'єкти і явища, між якими може існувати певна об'єктивна спільність; порівняння повинне здійснюватися за найбільш важливими, істотними ознаками.

В ході дослідження було проаналізовано глибину проблеми великого обсягу дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі України, а також наслідків, до яких призводить дана проблема.

Для цього було розраховано ряд важливих для комплексного дослідження показників, розрахунок яких наведено в табл. 2.1. Як можна побачити, глибину проблеми демонструє доволі багато показників, що свідчить про широкий інструментарій для даного емпіричного дослідження.

Таблиця 2.1 – Показники глибини проблеми великого обсягу дебіторської заборгованості підприємств та її наслідків і формули їх розрахунку

Показник	Формула
Частка дебіторської заборгованості в активах	$\frac{\text{Сума дебіторської заборгованості}}{\text{Сума активів}} \times 100\%$
Частка дебіторської заборгованості в оборотних активах	$\frac{\text{Сума дебіторської заборгованості}}{\text{Сума оборотних активів}} \times 100\%$
Темп приросту обсягів дебіторської заборгованості за рік	$\frac{(\text{Дебіторська заборгованість за поточний рік} - \text{дебіторська заборгованість за минулий рік})}{\text{Дебіторська заборгованість за минулий рік}}$
Термін погашення дебіторської заборгованості	$\frac{365}{\frac{\text{Середня сума дебіторської заборгованості за рік}}{\text{Чистий дохід від реалізації}}}$
Частка дебіторської заборгованості у виручці	$\frac{(\text{Дебіторська заборгованість} / \text{Чистий дохід})}{100\%}$
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції}}{\text{Поточні зобов'язання}}$
Власний оборотний капітал	Оборотні активи – Поточні зобов'язання
Коефіцієнт оновлення основних засобів	$\frac{\text{Вартість введених в експлуатацію ОЗ}}{\text{Сума ОЗ на кінець року}}$
Коефіцієнт зносу основних засобів	$\frac{\text{Сума зносу ОЗ}}{\text{Первісна вартість ОЗ}}$

Джерело: складено автором за [5]

Крім цього, у дослідженні було здійснено розрахунок важливих показників, які характеризують причини виникнення великого обсягу дебіторської заборгованості підприємств. Розрахунок цих показників наведено в табл. 2.2. Таким чином, основними показниками, які демонструють причини, є середній відсоток дебіторів, щодо яких вчасно або невчасно застосовуються заходи щодо стягнення заборгованості, середня тривалість відстрочок платежів оптовим покупцям без фінансових стягнень та сума тривалих відстрочок платежів оптовим покупцям без фінансових стягнень.

Таблиця 2.2 – Показники причин виникнення великого обсягу дебіторської заборгованості підприємств та формули їх розрахунку

Показник	Формула
Динаміка середнього відсотку дебіторів, щодо яких вчасно застосовуються заходи щодо стягнення заборгованості	Кількість дебіторів, щодо яких здійснюються заходи щодо стягнення заборгованості протягом перших днів прострочки / Загальна кількість дебіторів
Динаміка середнього відсотку суми дебіторської заборгованості, щодо якої вчасно застосовуються заходи щодо стягнення заборгованості	Сума дебіторської заборгованості, щодо якої вчасно застосовуються заходи щодо стягнення / Загальна сума дебіторської заборгованості
Середня тривалість відстрочок платежів оптовим покупцям без фінансових стягнень	Сума тривалості відстрочок платежів контрагентам / Кількість відстрочених платежів
Сума тривалих відстрочок платежів оптовим покупцям без фінансових стягнень	Середній відсоток суми дебіторської заборгованості, щодо якої вчасно застосовуються заходи щодо стягнення заборгованості × Сума дебіторської заборгованості

Джерело: складено автором за [5]

Крім того, нами було використано метод опитування, щоб визначити, наскільки суттєвим є бажання керівництва підприємств швидше організувати збут готової продукції, наскільки слабкою є увага у керівництва до перевірки репутації оптових покупців. В першому випадку беруться результати опитування працівників щодо того, наскільки пришвидшився збут продукції за останні 3 роки. Опитування проводиться з питаннями про те, наскільки керівництво ставить працівникам задачі швидше збувати продукцію. В другому випадку беруться результати опитування працівників щодо ретельності перевірки оптових покупців підприємствами галузі. Опитування проводиться з питаннями про комплексність та детальність перевірки оптових покупців.

Було використано гіпотетичний метод для доведення або спростування впливу причин великого обсягу дебіторської заборгованості підприємств на наслідки цієї проблеми. Зокрема, було висунуто гіпотезу, що, по-перше,

відсутність застосування інструментів стягування коштів з дебіторів впливає на слабку роботу з дебіторами, що призводить до збільшення дебіторської заборгованості підприємства, а це спричиняє низький обсяг грошових коштів в наявності підприємства, що спричиняє втрати потенційних відсоткових доходів від вкладення на депозит. По-друге, передбачається, що бажання збільшувати кількість покупців для завоювання більшої частки ринку впливає на надання тривалих відстрочок платежу оптовим покупцям, що спричиняє зростання суми дебіторської заборгованості підприємства. Це спричиняє постійну нестачу власних обігових коштів, що впливає на необхідність фінансувати поточну діяльність за рахунок короткострокових кредитів. По-третє, передбачається, що бажання керівництва швидше організувати збут готової продукції спричиняє слабку увагу до перевірки репутації оптових покупців підприємств молокопереробної галузі, через що виникає збільшення обсягу дебіторської заборгованості підприємств. Це спричиняє збільшення суми сумнівної та безнадійної заборгованості, що впливає на втрату можливостей вкладень у оновлення матеріально-технічної бази. Завдяки проведенню емпіричного аналізу, доводяться висунуті нами гіпотези.

Монографічний метод був використаний для того, щоб сформулювати визначення та зміст понять «дебіторська заборгованість», «управління дебіторською заборгованістю», дослідження оптимального рівня дебіторської заборгованості на підприємствах, а також виявлення основних способів стягнення дебіторської заборгованості з покупців. Аналіз нормативно-правової бази був використаний для виявлення особливостей дебіторської заборгованості підприємства, що саме нею вважається, як вона формується, а також що собою являють сумнівні та безнадійні борги покупців перед підприємством.

Прийом деталізації узагальнюючих економічних показників дозволяє розкривати їх послідовно: виявлені при первісній деталізації складові показники піддаються подальшій деталізації, яка триває до встановлення першопричин тих чи інших результатів роботи аналізованого підприємства. В

нашому дослідженні цей метод використовується для того, щоб виявити основні причини та наслідки великого обсягу дебіторської заборгованості підприємств.

Експертне оцінювання – процедура отримання оцінки проблеми на основі думки фахівців (експертів) з метою подальшого ухвалення рішення (вибору). Експерти – це особи, які мають вузькоспеціалізовані знання і здатні висловити аргументовану думку щодо явища, що вивчається. Методи експертних оцінок – це методи організації роботи зі спеціалістами-експертами та опрацювання думок експертів.

Сутність методів експертних оцінок полягає в тому, що в основу прогнозу закладається думка спеціаліста або колективу фахівців, яка базується на професійному, науковому та практичному досвіді [43, с. 683].

Необхідною умовою ефективного застосування методів експертної оцінки є достатня обізнаність експерта з досліджуваною проблемою, високий рівень ерудиції, здатність його давати чіткі вичерпні відповіді, до того ж експромтом. Крім того, експерт не повинен бути зацікавленим в тому чи іншому варіанті вирішення поставленої перед ним проблеми.

Метод експертних оцінок в дослідженні було використано з ціллю надати основні рекомендації для зниження рівня дебіторської заборгованості підприємств, базуючись на думках фахівців та експертів у фінансовій сфері, молокопереробній промисловості.

Прогнозування застосовується у бізнес-середовищі для стратегічного планування. Складання фінансового прогнозу – це визначення бажаного фінансового результату та найімовірніших шляхів його досягнення на основі накопиченого досвіду, наявних економічних закономірностей, аналізу поточних даних, визначення можливих перспектив розвитку тощо. Прогнозування та планування у бізнес-сфері тісно взаємопов'язані, оскільки складання прогнозів дає інформацію для ефективного планування, хоча й не визначає конкретних завдань та результатів. Найчастіше прогнози формуються упорядкування плану, і навіть допомагають оцінювати можливі наслідки його реалізації [56].

Прогнозування та планування у бізнес-сфері тісно взаємопов'язані, оскільки складання прогнозів дає інформацію для ефективного планування, хоча й не визначає конкретних завдань та результатів. Найчастіше прогнози формуються для упорядкування плану, і навіть допомагають оцінювати можливі наслідки його реалізації.

Прогнозний метод застосовується в рамках розрахунків, який економічний ефект можуть отримати підприємства внаслідок впровадження запропонованих нами заходів зі зниження суми дебіторської заборгованості підприємств.

В рамках емпіричного аналізу дебіторської заборгованості підприємства збирають і опрацьовують джерела інформації. Необхідна інформація для аналізу така:

- форма № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан), що дозволить взяти дані показників дебіторської заборгованості з даного документу;
- форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), що дозволить взяти дані показників виручки, прибутку, витрат підприємств;
- форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів»;
- форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»;
- аналітична інформація відділу продажів підприємств молокопереробної галузі.

Для здійснення аналізу дебіторської заборгованості та прийнятті управлінських рішень важливе значення має повнота і об'єктивність інформації.

На заключних етапах наукового дослідження дебіторської заборгованості результати необхідно узагальнити та систематизувати, сформувані відповідні висновки щодо стану дебіторської заборгованості на підприємстві, а також накреслити заходи щодо прискорення погашення дебіторської заборгованості. На завершальному етапі слід прийняти управлінські рішення, які будуть

сприяти підвищенню ефективності господарської діяльності підприємства і зниження ризику неповернення боргів [28, с. 165].

Загалом, можна сформулювати алгоритм проведення наукового дослідження щодо аналізу дебіторської заборгованості підприємств та надання рекомендацій щодо удосконалення механізму управління дебіторською заборгованістю (рис. 2.1).

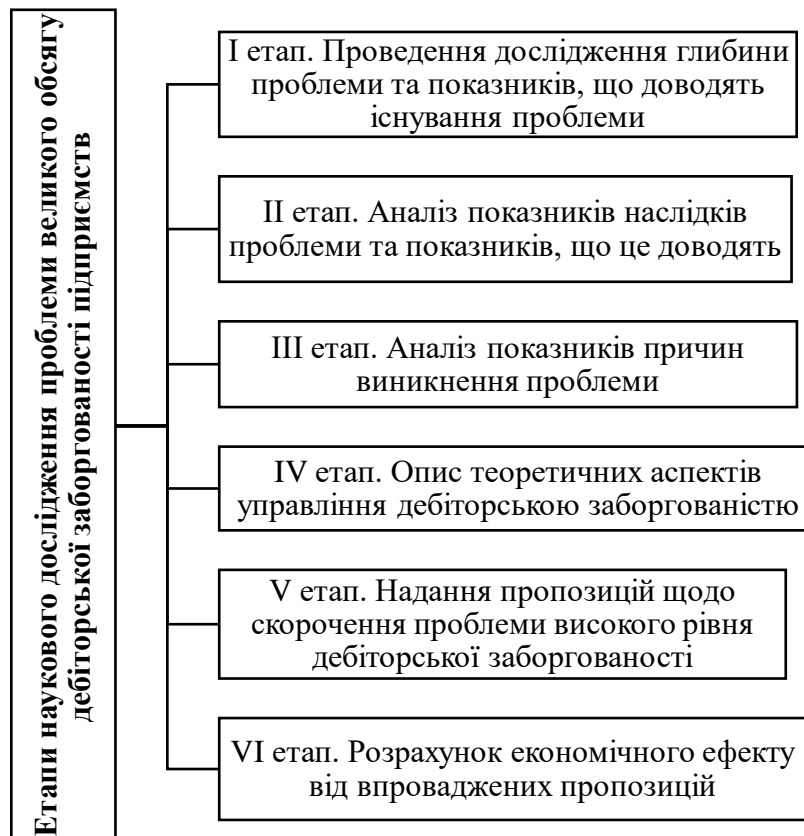

Рисунок 2.1 – Основні етапи наукового дослідження проблеми великого обсягу дебіторської заборгованості підприємств

Джерело: складено автором

Абстрагування – це метод наукового пізнання, що полягає в мисленому виділенні суттєвих, найістотніших рис, відношень, сторін предмета. За його допомогою формується ідеальний образ реальності. Метод абстрагування в нашому дослідженні використовується для того, щоб нівелювати вплив інших факторів, беручи за основу ті показники та їх вплив на проблему, які беруться для проведення емпіричного аналізу [28].

Завдяки наведеним вище загальнонауковим та спеціальним методам дослідження будуть досягнені всі завдання дослідження: надання визначення та опис особливостей дебіторської заборгованості, а також способів стягнення заборгованості з огляду на дані наукових джерел, проведення емпіричного аналізу проблеми дебіторської заборгованості молокопереробних підприємств України, а також надання практичних рекомендацій щодо удосконалення управління дебіторською заборгованістю підприємств.

3. ОЦІНКА СТАНУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

3.1. Сучасні тенденції молокопереробної галузі України

Вітчизняна молочна продукція вважається високоякісною на європейському та світовому ринку, при цьому, собівартість продукції є відносно невисокою, порівняно з країнами ЄС.

Проте, можна стверджувати, що сьогодні молочна галузь України перебуває в кризовому стані. Цю тему активно обговорюють провідні експерти галузі, висвітлюють авторитетні видання та публікації в мережі Інтернет. Дуже часто можна побачити заголовки в ЗМІ про те, що поголів'я великої рогатої худоби в Україні скорочується, кількість виробленого молока зменшується, а імпорт з кожним роком зростає [1, с. 30].

Зрозуміло, що є багато чинників, які впливають на розвиток галузі. З них основними вважають стан виробничої бази, платоспроможність споживачів, ринкову інфраструктуру тощо. Останнім часом на розвиток молочної галузі негативно впливає додатково ще кілька чинників, які істотно погіршують ситуацію.

Цими чинниками є військове вторгнення РФ до України та активні воєнні дії у східній, північній та південній частинах України, скорочення великої рогатої худоби, зниження попиту на вітчизняні молочні продукти через зниження кількості населення в країні. За останній рік чимало ферм було зруйновано, тому підрахувати кількість поголів'я тепер важко. Проте можна сказати точно, що вона значно зменшилась. Відповідно, знижується і обсяг виробництва продукції [13, с. 26].

Основними ціноутворювальними чинниками є якість молочної продукції, нестабільно налагоджений експорт та європейський імпорт, сезонне зменшення обсягів виробництва молока та дешева національна валюта. Крім того,

важливим фактором, що впливає на ціну, з лютого 2022 р. є нестабільна ситуація в питаннях безпеки на території, де знаходяться багато ферм.

Російське вторгнення призвело також до зменшення обсягів експортно-імпортних операцій. У квітні 2022 р. Україна експортувала на 21%, а імпортувала на 62% менше молочної продукції, ніж за аналогічний період 2021 р. Однак влітку ситуація покращилася. Виручка від експортних продажів у серпні порівняно з липнем зросла майже на чверть і становила 32,9 млн дол. США [9]. У наступні місяці очікується сезонне зниження обсягів продажів, проте вплив експорту залишатиметься визначальним.

За даними експерта онлайн-порталу Landlord, втрати, які понесло виробництво молока в Україні через війну та вторгнення Росії, сягають майже 140 млн доларів США. Про це розповіла Ганна Лавренюк, віцепрезидент Асоціації виробників молока на конференції щодо стану молочної галузі України під час війни [35].

За її даними, виробництво молока в Україні значно скоротилося; з областей, які перебувають в окупації, або постраждали від війни, 10 регіонів давали 42% виробництва молока в країні (Київська, Харківська, Чернігівська). Станом на 1 вересня 2022 року падіння обсягів надоїв склало 50% у прифронтових областях та 15% в країні взагалі [35].

Оптимістичний сценарій передбачає скорочення поголів'я на 70 тис. голів, тоді як песимістичний – на 100 тис. голів. З усім тим, у 2023 році очікується постачання на перероблювання 2 млн тонн молока [35].

В силу налагодження виробниками нових ланцюгів продажів та експортних каналів збуту, відновлюється зовнішня торгівля молочними продуктами. Так, загальний експорт української молочної продукції за квітень склав 5630 тонн, що лише на 21% менше ніж в квітні 2021 році.

Для аналізу ситуації з продажем за кордон та купівлею з-за кордону молока, наведемо відповідну статистику щодо експорту та імпорту молока в Україні за 2017-2021 рр. (рис. 3.1).

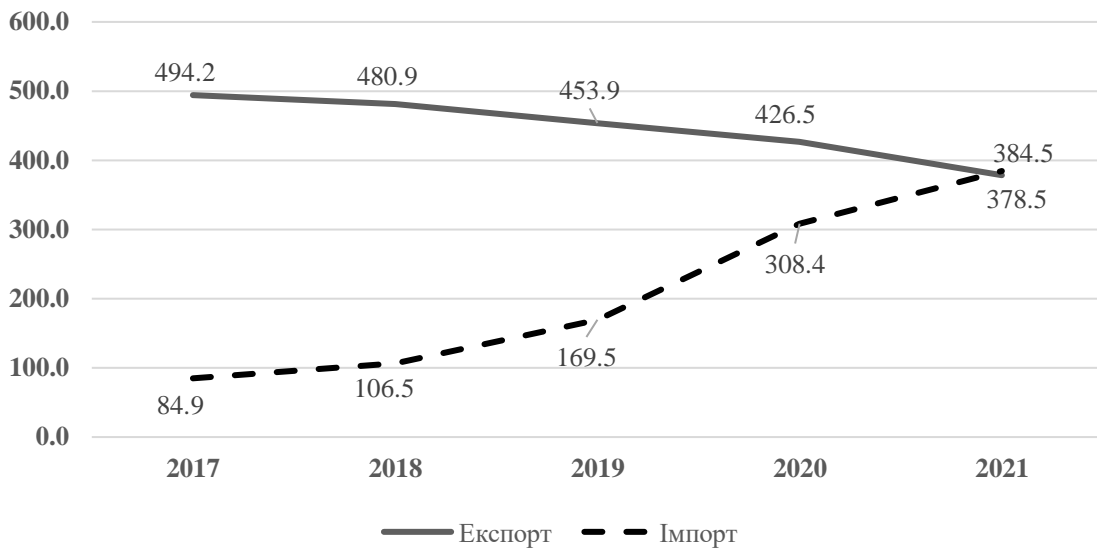

Рисунок 3.1 – Динаміка експорту та імпорту молока в Україні протягом 2017-2021 рр., млн. дол. США

Джерело: складено автором за даними [38]

Можемо побачити, що обсяг імпорту молочної продукції в 2021 р. перевищив обсяг експорту, що свідчить про негативні тенденції у внутрішньому виробництві та продажу продукції. Хоча ще в 2017 р. обсяг експорту в рази перевищував обсяг імпорту. На рис. 3.2 наведена динаміка обсягів продажу молочних продуктів за аналогічний період в грошовому вираженні.

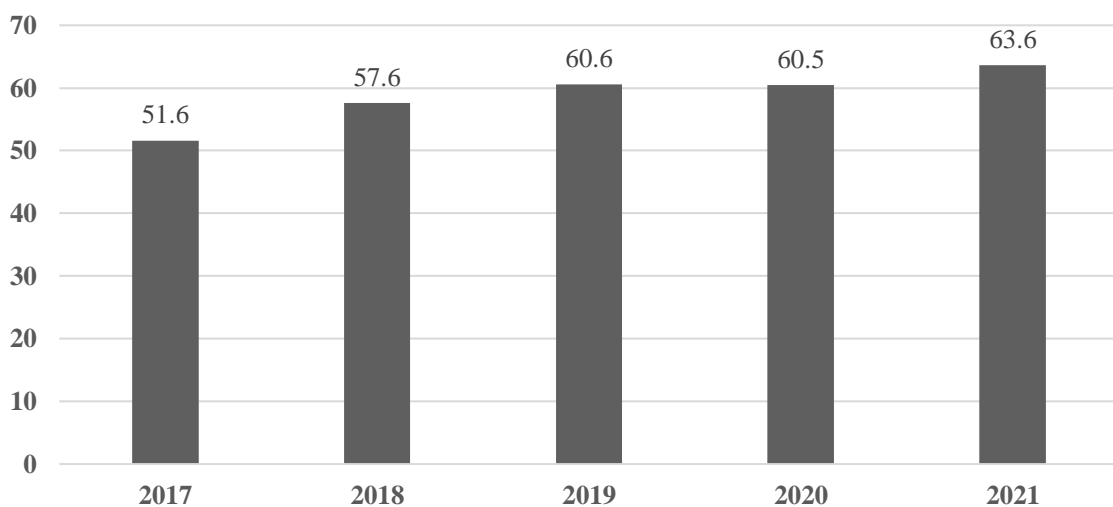

Рисунок 3.2 – Динаміка обсягів продажу молочних продуктів Україні протягом 2017-2021 рр., млрд. грн.

Джерело: складено автором за даними [38]

Таким чином, обсяги продажу молочних продуктів в Україні хоч і збільшуються в гривневому еквіваленті, проте невеликими темпами, зважаючи на темпи інфляції. Це свідчить про те, що фізичний обсяг виробництва молочної продукції в Україні не зростає, а знижується. Також варто відзначити, що велика кількість молочної продукції іде на експорт і не реалізується на внутрішньому ринку.

Аналіз ринку молочної продукції в Україні свідчить про наявність таких проблемних моментів у сфері бізнесу, як зменшення загального поголів'я молочного стада. Зниження обсягу сировинної бази ринку молочної продукції в Україні найбільше пов'язане зі скороченням кількості корів на приватних подвір'ях та у невеликих фермах. Причинами цього явища стали: активна урбанізація населення; зростання вартості утримання тварин – цін на корми, вітамінні добавки, ветеринарне обслуговування тощо; підвищення вимог до якості молока з боку переробників та споживачів [67, с. 87].

Найбільш вигідними в умовах, що створилися на ринку молочної продукції в Україні, стали господарства з налагодженою централізованою системою збору та підготовки молока для подальшого постачання підприємствам харчової промисловості [72]. Варто відзначити, що молокозаводи більше хочуть купувати молоко саме на таких підприємствах, оскільки вигідніше і зручніше купувати у одного крупного постачальника, ніж багатьох дрібних, а якість такого молока вища, ніж у приватному секторі.

Не всі учасники ринку молочної продукції в Україні працюють у рамках системи державного регулювання галузі. Близько 10-15% сирого молока потрапляє до недобросовісних виробників, з яких ті виготовляють фальсифікат. Розмір тіньового сегменту ринку молочної продукції в Україні оцінюється експертами на рівні 20-25% загального обсягу.

Зношене та застаріле обладнання, що використовується для отримання, транспортування та переробка сировини на ринку молочної продукції в Україні негативно позначається на якості продуктів харчування, що одержуються з нього.

Причинами зменшення продажів молока та продуктів із нього на внутрішньому ринку стали [72]:

- зниження кількості населення в Україні;
- зростання вартості молочних товарів;
- втрата довіри до якості вітчизняної молочної продукції у значної частини населення;
- поширення ідей вегетаріанства, безлактозного харчування та інших подібних.

Також варто відзначити, що молочна галузь потерпає від дефіциту сировини. На українських фермах відчувається кадровий голод. Стало дуже важко набрати студентів на ветеринарні спеціальності. Після випуску з ВНЗ молоді спеціалісти зазвичай їдуть до Польщі або до Данії на працевлаштування. «Зношеність основних фондів на підприємствах галузі сягає 60%, – сказав у виступі голова правління ПрАТ «Тернопільський молокозавод» Віктор Солтис. – На сировину в структурі собівартості молочної продукції припадає в середньому 50%. Через ці та інші причини торік наша компанія не досягла й 1% рентабельності виробництва» [32].

Як вважає голова ради директорів Союзу молочних підприємств України Вадим Чагаровський, реально Україна зараз виробляє 6 млн тонн молока на рік, а переробляє 3,6 млн тонн [32].

«Навіть у важкому післявоєнному 1946 році в країні нараховувалось 4 млн голів ВРХ, а нині – лише 1,86 млн. У господарствах населення нараховується орієнтовно 1,4 млн голів, проте процес ідентифікації цього стада ще не завершено», – наголосив спікер. За його словами, такого низького рівня виробництва та споживання молока в Україні не було вже 100 років, а прибутковість молокопереробних підприємств України зараз низька, або навіть від’ємна [32].

На думку директора департаменту зовнішньоекономічної діяльності та сертифікації компанії «Лакталіс Україна» Володимира Мартинчука, «Україна фактично втратила власний експорт молочної продукції через зростання цін на

сировину. З 2014 р. російський ринок відпав, на ринку ЄС ми поки не конкурентоздатні. Поки що возимо свою молочну продукцію літаками до арабських країн. До речі, склалася така дивна ситуація з логістикою, що ще до війни перевезти автомобілем контейнер з нашою продукцією до Одеського порту коштує рівно стільки ж, скільки доставити його судном з Одеси на Близький Схід» [32].

Отже, вітчизняний ринок молочної продукції перебуває на спаді внаслідок військової агресії РФ, зниження поголів'я великої рогатої худоби, недостатнього розвитку ферм, на базі яких можна знизити собівартість виробництва молочної продукції.

3.2. Організаційно-економічна та фінансова характеристика молокопереробних підприємств

Вітчизняний ринок молочної продукції, на якому функціонують підприємства молокопереробної галузі, охоплює складні соціально-економічні процеси, які створюють специфічні умови для діяльності та взаємодії суб'єктів господарювання на даному ринку. Головне завдання галузі, що полягає у повноцінному забезпеченні населення якісною молочною продукцією, реалізується із залученням домогосподарств, фермерських господарств, молокопереробних та сільськогосподарських підприємств, які у свою чергу беруть участь у створенні кінцевої продукції.

Нами були обрані для аналізу такі великі молокопереробні підприємства України: ТОВ «Молочна компанія «Галичина», ПрАТ «Молочний альянс», АТ «Житомирський маслозавод», ТОВ «Люстдорф», ПрАТ «Данон Кремез».

ТОВ «Молочна компанія «Галичина» – український виробник йогуртів та кефірів. Виробничі потужності розташовано в Радехові на Львівщині, адреса штаб-квартири підприємства: Львів, вул. Липинського, 54А. Виробництво працює на обладнанні: Tetra Pak (Швеція), Alfa laval (Швеція), Gea (Німеччина), Obram (Польща), Tewes-Bis (Польща), Tewes-Klima (Польща) [41].

Завод був побудований ще в 1955 році, коли Україна була частиною Радянського Союзу. Тоді це було державне підприємство «Радехівський маслозавод» із спеціалізацією – виробництво масла та згущеного молока. Після розпаду Радянського Союзу підприємство, як і інші підприємства по всій країні, почало простоювати без урядових грантів та підтримки. Проте підприємству, на відміну від багатьох інших українських підприємств, пощастило і у 1998 році «Галичина» відновила виробництво [41].

У 2018 році у компанії відбувся ребрединг. ТМ «Галичина» змінила дизайн і випустила нові, унікальні для України продукти за авторським рецептом – Карпатський йогурт та Карпатський кефір. Запуск лінійки Карпатських кисломолочних продуктів став результатом тривалих досліджень потреб та вподобань споживачів, вивчення новітніх світових трендів та традицій молочного виробництва Галичини [41].

ПрАТ «Молочний альянс» – група компаній, що об'єднує потужні підприємства з виробництва та реалізації основних видів молочної продукції, лідер молочної галузі України. Це бізнес, який стабільно і впевнено розвивається. Компанія демонструє стійку позитивну динаміку зростання. Група об'єднує потужні підприємства з виробництва та реалізації основних видів молочної продукції, лідер молочної галузі України. До групи «Молочний альянс» входять ТОВ «Пирятинський сирзавод», ТДВ «Баштанський сирзавод», ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат», ТДВ «Яготинський маслозавод» та інші, менші підприємства [37].

Підприємства даної групи виробляють продукцію таких брендів;

- Славія;
- Яготинське;
- Яготинське для дітей;
- Пирятин;
- Златоград [37].

Дане підприємство виробляє всі види молочної продукції. Крім того, багато продукції йде на експорт. Виробничі потужності Групи компаній

«Молочний Альянс» дозволяють задовольняти потреби внутрішнього ринку та експортувати свою продукцію за кордон. Сьогодні експортна географія компанії досить широка і налічує більше 30 країн, серед яких Казахстан, Молдова, Азербайджан, Узбекистан, Нігерія, Єгипет, Японія, В'єтнам, Алжир, Бангладеш, Мексика, Саудівська Аравія та багато інших.

В листопаді 2015 року ГК «Молочний Альянс» для своєї торгової марки «Slavia» отримала сертифікати реєстрації в Китайській Народній Республіці, що дають право на продаж та рекламу молочної продукції в цій країні протягом 10 років.

АТ «Житомирський маслозавод» – компанія «Рудь» – лідер серед українських виробників морозива. Загалом, підприємство спеціалізується на виробництві морозива, вершкового масла, інших молочних продуктів, заморожених овочів, картоплі фрі, грибів, ягід та тіста. Заснована в 1981 році. Президент компанії – Рудь Петро Володимирович [36]. Підприємство налагодило схему постачання своєї продукції також до європейських країн, Ізраїлю, Японії та США.

Основні бренди продукції підприємства:

- Ескімос;
- Impregium;
- Райдуга;
- 100% Морозиво;
- Супершоколад;
- Шеф-кухар;
- Вологодське;
- Шеф-кухар;
- Хуторок [36].

ТОВ «Люстдорф» – сучасна динамічна компанія, один з найбільших виробників молочної продукції в Україні. Понад 25 років «Люстдорф» впевнено утримує високий рівень якості своєї продукції, провідні ринкові позиції та прихильність споживачів. Компанія виготовляє понад 100

найменувань продукції під відомими торговими марками: «Селянське», «На здоров'я», «Бурьонка», «Смачно шеф», «Весела бурьонка», «Despicable Me», «Green Smile». Вся продукція «Люстдорф» відповідає сучасним стандартам якості та вимогам ринку й здатна забезпечити потреби найвибагливіших споживачів. У 2016 році компанія отримала офіційний дозвіл на експорт у країни ЄС – і сьогодні вона постачає продукцію до більше ніж 25-ти країн світу. Продукція «Люстдорф» також сертифікована за стандартом «Халяль» [40].

До складу підприємства входять:

- високотехнологічні виробничі потужності, сертифіковані за стандартами управління якістю ДСТУ ISO 9001 та безпекою харчових продуктів ДСТУ ISO 22000, що знаходяться в м. Іллінці, Вінницької обл. площа виробничих потужностей складає 32 000 м².

- станція очисних споруд площею 7,3 тис. м², аналогів якій нема серед виробників в молочній галузі України.

- регіональні відділення прямої дистрибуції в десяти містах України: Києві, Львові, Одесі, Харкові, Дніпрі, Запоріжжі, Вінниці, Миколаєві, Луцьку, Кривому Розі [40].

Виробничі потужності компанії здатні переробити 450 тонн молока за добу. Таку потужність виробництва забезпечує сучасне високотехнологічне обладнання світового рівня. На виробництві встановлено 13 ліній розливу від компанії «Tetra Pak». Виготовлення молочної продукції відбувається у захищеному середовищі під автоматизованим контролем, без прямого контакту з людиною [40].

ПрАТ «Данон Кремез» (повне найменування – ПрАТ «Кременчуцький Міськмолкозавод») – завод з переробки молока, розташований у Кременчуці. 2015 року увійшов до складу компанії Danone. 50 000 т/рік – фактична потужність виробництва молока, масла та кисломолочної продукції.

Завод має 30 найменувань продукції у виробничій лінійці:

- молоко;

- сметана;
- закваска;
- кефір;
- ряжанка;
- біокефіри, біоюгурти;
- масло [39].

Бренди продукції, які виробляє підприємство: Данісімо, Milupa, Nutrilon, Активіа, Актуаль, Простоквашино, Actimel, Живинка.

Діяльність компанії в Україні зосереджена на виробництві молочних продуктів та дистрибуції продуктів дитячого харчування. У «Данон» в Україні працює понад 1100 співробітників [39].

В табл. 3.1 наведена динаміка вартості активів даних підприємств протягом 2018-2020 рр.

Таблиця 3.1 – Динаміка вартості активів молокопереробних підприємств України протягом 2018-2020 рр., млн. грн.

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. у % до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	328,2	551,5	666,9	103,2	20,9
ПрАТ «Молочний альянс»	3058,8	2840,8	2489,6	-18,6	-12,4
АТ «Житомирський маслозавод»	1413,1	1478,6	1688,5	19,5	14,2
ТОВ «Люстдорф»	104,4	1384,6	1605,4	1437,9	15,9
ПрАТ «Данон Кремез»	923,0	756,9	805,6	-12,7	6,4

Джерело: складено автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Найбільшим підприємством з-поміж наведених є ПрАТ «Молочний альянс», яке включає декілька підприємств молочної галузі. Проте, найбільш швидкозростаючим підприємством є ТОВ «Люстдорф», оскільки активи збільшились більш ніж в десять разів у 2019 р., і продовжили своє зростання в 2020 р. Стабільне зростання демонструють також АТ «Житомирський маслозавод» та ТОВ «Молочна компанія «Галичина». Проте, спад демонструє ПрАТ «Молочний альянс» внаслідок скорочення обсягів виробництва деяких

підприємств галузі. ПрАТ «Данон Кремез» також скоротило обсяг активів порівняно з 2018 р. В табл. 3.2 наведена динаміка чистого доходу від реалізації даних підприємств.

Таблиця 3.2 – Динаміка чистого доходу від реалізації продукції молокопереробних підприємств України протягом 2018-2020 рр., млн. грн.

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. у % до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	1076,7	1724,7	2043,3	89,8	18,5
ПрАТ «Молочний альянс»	5684,5	5263,9	5277,9	-7,2	0,3
АТ «Житомирський маслозавод»	2203,0	2216,1	2205,2	0,1	-0,5
ТОВ «Люстдорф»	1333,2	3441,1	3569,6	167,7	3,7
ПрАТ «Данон Кремез»	1498,9	1543,8	1549,0	3,3	0,3

Джерело: складено автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Найбільший дохід від реалізації має ПрАТ «Молочний альянс», проте порівняно з 2018 р. цей показник знизився в 2020 р. Найбільшими темпами зростає чистий дохід в ТОВ «Люстдорф», оскільки після 2018 р. підприємство почало більш активний розвиток, судячи з динаміки чистого доходу та активів. Стабільно зростає дохід ТОВ «Молочна компанія «Галичина», майже на одному рівні залишається цей показник в АТ «Житомирський маслозавод» та ПрАТ «Данон Кремез». Найменшу чисту виручку з-поміж наведених підприємств має ПрАТ «Данон Кремез».

В табл. 3.3 наведена динаміка фінансових результатів (чистих прибутків або збитків) підприємств, що свідчить про погіршення фінансових результатів більшості з наведених підприємств протягом 2020 р. порівняно з попередніми роками.

Таблиця 3.3 – Динаміка чистого прибутку (збитку) молокопереробних підприємств України протягом 2018-2020 рр., млн. грн.

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. у %% до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	7,4	9,1	9,9	33,8	8,8
ПрАТ «Молочний альянс»	400,1	91,9	323	-19,3	251,5
АТ «Житомирський маслозавод»	138,2	134,4	130,9	-5,3	-2,6
ТОВ «Люстдорф»	21,5	227,2	173,3	706,0	-23,7
ПрАТ «Данон Кремез»	156,2	81,9	-35,3	-122,6	-143,1

Джерело: складено автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Найбільший чистий прибуток мало ПрАТ «Молочний альянс» за підсумками 2020 р. в розмірі 323 млн. грн, суттєвий прибуток отримало за підсумками року також і ТОВ «Люстдорф». Доволі невисокий рівень прибутку отримує ТОВ «Молочна компанія «Галичина», до 10 млн. грн, а ПрАТ «Данон Кремез» отримало збиток в 2020 р., хоча до цього у підприємства виходило отримувати достатні прибутки.

Таким чином, нами було визначено, що найбільшим молокопереробним підприємством з-поміж інших за показниками вартості активів, обсягу виробництва та продажу продукції є ПрАТ «Молочний альянс», а найменшим – ПрАТ «Данон Кремез». Більшість підприємств є прибутковими, а також демонструють зростання активів та чистого доходу від реалізації, що свідчить про стабільність діяльності даних підприємств.

3.3. Аналіз рівня дебіторської заборгованості

Специфіка діяльності підприємств молокопереробної галузі полягає в швидкій реалізації продукції, оскільки більшість молочної продукції швидко псується. Відповідно, велику кількість продукції підприємства змушені відпускати без негайної сплати, тобто на умовах комерційного кредиту або

сплати через певний проміжок часу оптовими покупцями. Внаслідок цього у підприємств виникає дебіторська заборгованість за продукцію.

На сьогодні гострою залишається проблема неплатежів торговельних мереж молочним компаніям-постачальникам. Численні засідання та наради, що деякий час активно проводилися відповідними комітетами Верховної Ради України та Мінекономіки, фактично, не дали реального результату.

Проблемою молокопереробних підприємств України є високий рівень дебіторської заборгованості. Для оцінки абсолютних величин суми дебіторської заборгованості наведемо на рис. 3.3 динаміку цього показника для 3-х великих підприємств (ТОВ «Молочна компанія «Галичина», ПрАТ «Молочний альянс» та АТ «Житомирський маслозавод»), такі показники свідчать про суттєву роль цього компоненту в структурі майна підприємств.

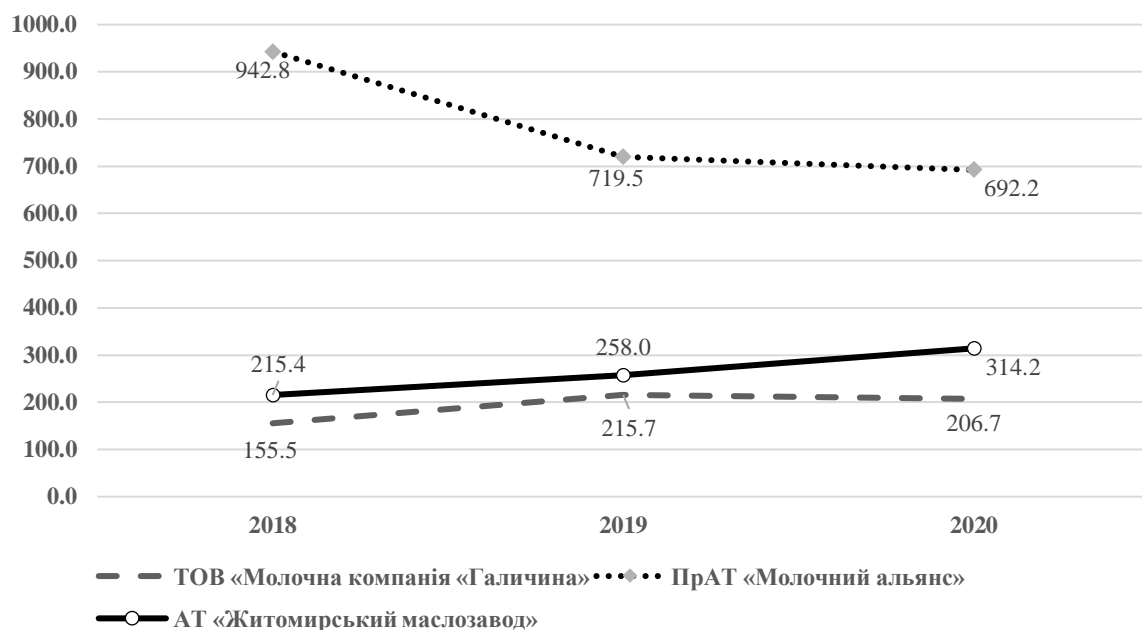

Рисунок 3.3 – Динаміка дебіторської заборгованості ТОВ «Молочна компанія «Галичина», ПрАТ «Молочний альянс» та АТ «Житомирський маслозавод» протягом 2018-2020 рр., млн грн

Джерело: складено автором за даними [36; 41]

Як можна побачити, ПрАТ «Молочний альянс» вдається знижувати суми дебіторської заборгованості, на відміну від двох інших підприємств-конкурентів. Це підприємство включає в себе кілька молокопереробних заводів,

які отримують продукцію одне від одного, що також часто включається в дебіторську заборгованість. Також для більш повної картини цієї проблеми для молокопереробної галузі України, наведемо динаміку дебіторської заборгованості ще для двох підприємств з нижчою сумою заборгованості – ТОВ «Люстдорф» та ПрАТ «Данон Кремез» (рис. 3.4).

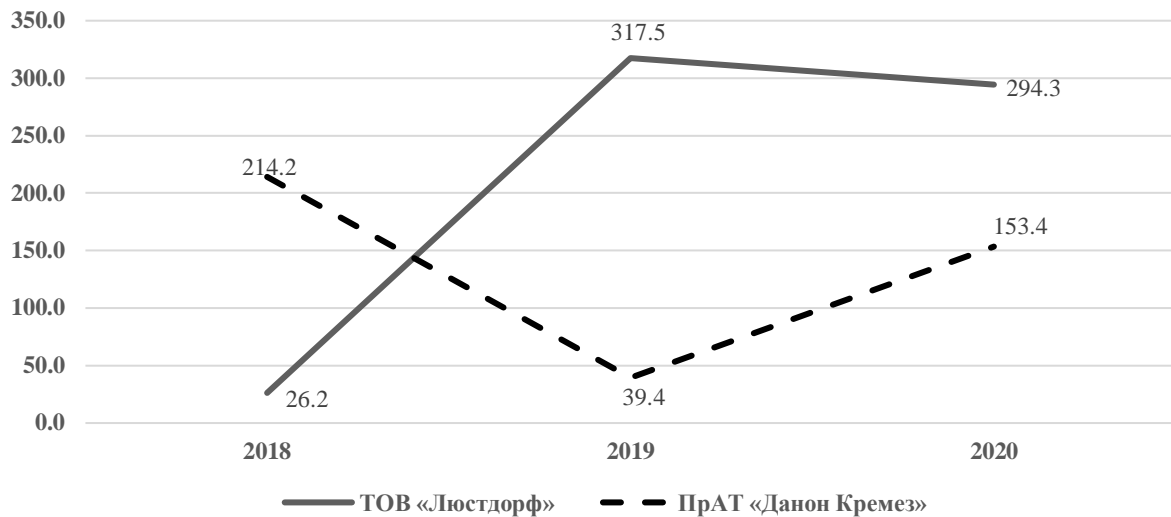

Рисунок 3.4 – Динаміка дебіторської заборгованості ТОВ «Люстдорф» та ПрАТ «Данон Кремез» протягом 2018-2020 рр., млн грн

Джерело: складено автором за даними [37; 39; 40]

В ТОВ «Люстдорф» відбулося зростання дебіторської заборгованості в 2019 р., і в 2020 р. цей показник залишився приблизно на такому ж рівні за вартістю. Суттєве зростання дебіторської заборгованості в 2019 р. пояснювалося нарощенням обсягів виробництва продукції підприємства, розширенням ринків збуту, наданням більш вигідних для оптових покупців умов для купівлі та сплати за товар. ПрАТ «Данон Кремез», незважаючи на скорочення дебіторської заборгованості в 2019 р., в 2020 р. наростило обсяги заборгованості, оскільки протягом 2020 р. підприємство забезпечило збільшення обсягів продажів власної продукції.

В табл. 3.4 наведена динаміка дебіторської заборгованості та загальної суми активів п'яти великих виробників молочної продукції України: ТОВ «Молочна компанія «Галичина», ПрАТ «Молочний альянс», ТОВ «Люстдорф»,

АТ «Житомирський маслозавод», ПрАТ «Данон Кремез». Це дало можливість визначити відсоток суми дебіторської заборгованості в загальній структурі активів цих підприємств.

Таблиця 3.4 – Динаміка дебіторської заборгованості та загальної суми активів українських молокопереробних підприємств протягом 2018-2020 рр., тис. грн

Показник	2018р.	2019р.	2020р.	Темп приросту 2020 р. до попередніх років, %	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»					
Вартість активів	328150	551537	666918	+103,2	+20,9
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	155509	215732	206676	+32,9	-4,2
Частка дебіторської заборгованості в активах, %	47,4	39,1	31	-16,4	-8,1
ПрАТ «Молочний альянс»					
Вартість активів	3058813	2840798	2489587	-18,6	-12,4
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	942805	719539	692173	-26,6	-3,8
Частка дебіторської заборгованості в активах, %	30,8	25,3	27,8	-3	+2,5
АТ «Житомирський маслозавод»					
Вартість активів	1413131	1478598	1688469	+19,5	+14,2
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	215427	257959	314201	+45,9	+21,8
Частка дебіторської заборгованості в активах, %	15,2	17,5	18,6	+3,4	+1,2
ТОВ «Люстдорф»					
Вартість активів	104391	1384569	1605383	+1437,9	+15,9
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	26233	317458	294305	+1021,9	-7,3
Частка дебіторської заборгованості в активах, %	25,1	23	18,3	-6,8	-4,6
ПрАТ «Данон Кремез»					
Вартість активів	923007	756946	805578	+12,7	+6,4
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	214156	39428	153439	-28,4	+289,2
Частка дебіторської заборгованості в активах, %	23,2	5,2	19	-4,2	+13,8

Джерело: складено автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

У таких підприємств, як ПрАТ «Данон Кремез», АТ «Житомирський маслозавод», ПрАТ «Молочний альянс» зросла частка дебіторської заборгованості в активах в 2020 р. порівняно з 2019 р., проте порівняно з 2018 р. ця частка зросла лише в АТ «Житомирський маслозавод». Дещо краща ситуація в ТОВ «Молочна компанія «Галичина» та ТОВ «Люстдорф», де

знизилась частка дебіторської заборгованості. Але незважаючи на це, всі підприємства мають частку дебіторської заборгованості в активах вище, ніж 18%, що є високим значенням та спричиняє негативні наслідки для підприємств.

Якщо порівняти частку дебіторської заборгованості в активах з часткою заборгованості в оборотних активах підприємств, – цифри будуть ще більш вражаючими (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Динаміка частки дебіторської заборгованості в оборотних активах підприємств молочної галузі України, %

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	60,5	54,1	43,3	-17,2	-10,8
ПрАТ «Молочний альянс»	50,6	44,1	47,4	-3,2	+3,3
АТ «Житомирський маслозавод»	54,7	63,3	49,6	-5,1	-13,7
ТОВ «Люстдорф»	44,8	43,3	38,0	-6,8	-5,4
ПрАТ «Данон Кремез»	40,7	14,3	38,8	-1,9	+24,5

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Така ситуація склалася внаслідок того, що багато підприємств молокопереробної галузі збільшили суму дебіторської заборгованості або ж знизили суму оборотних активів. Ситуація, коли майже половина оборотних активів становить дебіторська заборгованість, – це вкрай багато, що призводить до таких наслідків, як низький обсяг грошових коштів в наявності підприємства, постійна нестача власних обігових коштів, збільшення суми сумнівної та безнадійної заборгованості. Експерти зазначають, що це призводить до погіршення операційної діяльності підприємства, а також до виникнення касових розривів, що загрожує стабільній діяльності підприємства та втриманню власних конкурентних позицій [63]. Найбільш негативна ситуація з приростом дебіторської заборгованості склалася для ПрАТ «Данон Кремез» в 2020 р. Проте, в 2019 р. дебіторська заборгованість ТОВ «Люстдорф» зроста аж в 12 разів.

Таблиця 3.6 – Динаміка темпів приросту дебіторської заборгованості підприємств молочної галузі України, % до попереднього року

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	+25,43	+38,73	-4,2
ПрАТ «Молочний альянс»	+42,14	-23,68	-3,8
ТОВ «Терра Фуд»	+18,86	-9,54	-45,45
АТ «Житомирський маслозавод»	+14,56	+19,74	+21,8
ТОВ «Люстдорф»	+89,32	+1110,15	-7,29
ПрАТ «Данон Кремез»	+53,86	-81,59	+289,16

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Протягом 2018 р. підприємства більш активно нарощували темпи приросту дебіторської заборгованості, що було пов'язано з більш стабільною ситуацією в молокопереробній галузі. Натомість, в 2020 р. відбулося загальне зниження темпів приросту дебіторської заборгованості, оскільки більшість підприємств не так часто почали відпускати продукцію з відтермінуванням оплати товару. Але, все одно, незважаючи на це, лише ТОВ «Терра Фуд» показав темпи зниження більше 40%, а інші підприємства фактично залишились та рівні 2019 р., або ж наростили обсяги дебіторської заборгованості. Така ситуація призводить до того, що збільшується термін погашення дебіторської заборгованості для деяких підприємств молочної галузі України (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 – Динаміка терміну погашення дебіторської заборгованості підприємств молочної галузі України, днів

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	20	23	21	+1	-2
ПрАТ «Молочний альянс»	10	25	14	+4	-11
АТ «Житомирський маслозавод»	35	42	51	+16	+9
ТОВ «Люстдорф»	3	33	30	+27	-4
ПрАТ «Данон Кремез»	51	9	36	-15	+27

Джерело: складено автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Отже, найдовше дебітори погашають заборгованість АТ «Житомирський маслозавод» (більше 51 дня). Також доволі довго погашають заборгованість підприємству ПрАТ «Данон Кремез» (майже 36 днів). Майже місяць погашають заборгованість підприємству ТОВ «Люстдорф». Найбільше порівняно з 2018 р. зріс термін погашення дебіторської заборгованості підприємств молочної галузі України в ТОВ «Люстдорф» (на 27 днів), а порівняно з 2019 р. – в ПрАТ «Данон Кремез» (теж приблизно на 27 днів).

Як зазначають експерти, висока тривалість погашення дебіторської заборгованості свідчить про те, що підприємства хоч і продають швидко свою продукцію (оскільки молочна продукція має низький термін придатності), але кошти вони отримують не дуже швидко. Варто зазначити, що український ритейл заборгував постачальникам 3,2 млрд грн за продукцію, поставлену після 24 лютого. І річ не лише у збитках, завданих війною, така ситуація спостерігалася й раніше. «Якщо мережі зараз не почнуть платити українським виробникам, у нас за місяць не залишиться виробництв», – скаржився у березні 2022 року співвласник компанії «Біосфера» Андрій Здесенко. За його словами, національні роздрібні мережі тотально не платять постачальникам [48].

Під час війни ситуація поліпшилась. Мережі почали більш акуратно платити своїм партнерам. Причин кілька. Зменшилася кількість постачальників, а багато з тих, хто залишився, на певний період зменшували виробництво. До того ж стали жорсткішими правила. Уряд ухвалив постанову, згідно з якою термін розстрочки платежу за соціально значущі товари зменшувався до 10 днів. Раніше, за словами Здесенка, він міг доходити до майже трьох місяців [48].

Постачальники вважають причиною затримки платежів у «Сільпо» те, що мережа замість того, щоб їм платити, інтенсивно відкриває нові магазини. Так, після 24 лютого мережа відкрила чотири нових «Сільпо» в Ужгороді, Львові, Рівному та Києві. До повномасштабної війни Fozzy Group, куди входить мережа, була другою мережею в країні за кількістю торгових точок. У 2020–2021 роках компанія відкривала по 60–100 магазинів на рік [48].

Нині ж неплатежі повернулися, кажуть постачальники. «Платять дуже погано», – каже великий виробник кондитерської продукції на умовах анонімності. Він розповідає, що мережі розраховалися з ним лише за довоєнними боргами, за новими поставками – сім місяців він відвантажує в борг. Андрій Здесенко, співвласник компанії «Біосфера», підтверджує погіршення платіжної дисципліни.

Це призводить до того, що підприємства мають високу частку дебіторської заборгованості у виручці (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Частка дебіторської заборгованості у виручці підприємств молочної галузі України, %

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	5,6	6,3	5,8	+0,2	-0,5
ПрАТ «Молочний альянс»	16,6	22,8	13,1	-3,5	-9,7
АТ «Житомирський маслозавод»	9,8	11,6	14,3	+4,5	+2,6
ТОВ «Люстдорф»	0,9	9,2	8,2	+7,4	-1
ПрАТ «Данон Кремез»	14,3	2,6	9,9	-4,4	+7,4

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Дебіторська заборгованість у виручці деяких підприємств молочної галузі України займає суттєве місце. Насамперед, це ПрАТ «Молочний альянс» та АТ «Житомирський маслозавод», які мають заборгованість у розмірі вище 10% від виручки. Найменше впливає дебіторська заборгованість на виручку на ТОВ «Молочна компанія «Галичина». За 2020 р. активно збільшився цей показник для ПрАТ «Данон Кремез» (зростання на 7,3% за рік). Загалом, порівнюючи 2020 р. та 2019 р. за наведеними вище показниками, можна сказати, що підприємства не так активно нарощували дебіторську заборгованість в 2020 р. внаслідок коронакризи, як в 2018-2019 рр. Але, це не покращило суттєво стан

цих підприємств у зв'язку з масштабністю та глибиною проблеми високої дебіторської заборгованості.

Загалом, частка дебіторської заборгованості є невеликою, і можна сказати, що проблеми з нею не виникає. Проте, досить тривалий термін погашення заборгованості вказує на існування проблеми.

Частка дебіторської заборгованості у виручці підприємств впливає на динаміку коефіцієнту абсолютної ліквідності підприємств, і, як можна побачити, АТ «Житомирський маслозавод», який має найвищу частку дебіторської заборгованості у виручці, також має досить низький коефіцієнт абсолютної ліквідності (табл. 3.9).

Таблиця 3.9 – Динаміка коефіцієнту абсолютної ліквідності підприємств молочної галузі України

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	0,1	0,2	0,2	+0,0	+0,1
ПрАТ «Молочний альянс»	0,1	0,1	0,2	+0,1	+0,1
АТ «Житомирський маслозавод»	0,1	0,1	0,1	+0,0	+0,0
ТОВ «Люстдорф»	0,2	0,2	0,2	+0,0	+0,0
ПрАТ «Данон Кремез»	0,0	0,0	0,0	+0,0	+0,0

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Можна побачити, що лише ТОВ «Люстдорф» в 2020 р. має достатню абсолютну ліквідність (вище 0,2), а решта підприємств мають низький рівень ліквідності. Нормативним показником є значення абсолютної ліквідності вище 0,2.

Багато в чому це викликано високим рівнем дебіторської заборгованості в активах та виручці, що було нами показано. ПрАТ «Данон Кремез» має найгіршу ситуацію з абсолютною ліквідністю, оскільки протягом 2-х років

показник знижувався, а підприємство не має власних коштів, з огляду на дані показники.

Внаслідок такої ситуації, низької ліквідності, що склалася, підприємствам більш проблемно погашати швидко кредиторську заборгованість, яка теж залишається на високому рівні.

Крім того, підприємства взагалі не вкладають кошти на поточні фінансові інвестиції, що, незважаючи на низькі відсоткові ставки за більшістю короткострокових фінансових інструментів, спричиняє втрату потенційних доходів від отримання відсотків за цими інструментами.

Висока дебіторська заборгованість призводить до того, що у підприємства спостерігається нестача власних обігових коштів, що виявляється у невисокому рівні власного оборотного капіталу (табл. 3.10).

Таблиця 3.10 – Динаміка власного оборотного капіталу підприємств молочної галузі України, тис. грн

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення у %%, 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	-52990	-45473	-136051	+156,8	+199,2
ПрАТ «Молочний альянс»	988816	654411	857593	-13,3	+31,1
АТ «Житомирський маслозавод»	153269	120335	198095	+29,3	+64,6
ТОВ «Люстдорф»	213599	370172	431503	+102	+16,6
ПрАТ «Данон Кремез»	-116922	-82025	47009	-140,2	-157,3

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Можна побачити, що у деяких підприємств (ТОВ «Молочна компанія «Галичина» та ПрАТ «Данон Кремез») спостерігався від'ємний власний оборотний капітал протягом декількох років. Це свідчить про відсутність

власних коштів для здійснення оборотної діяльності, це загрожує зниженням можливостей виконувати свої поточні зобов'язання перед кредиторами.

Це заважало підприємствам вести безперешкодно діяльність, що створювало додаткові ризики касових розривів. ПрАТ «Данон Кремез» демонструвало зниження власного оборотного капіталу суттєвими темпами протягом 2-х років, тоді як в інших підприємств ситуація виглядала кращою. Занизький обсяг власного оборотного капіталу загрожує касовим розривам та складністю погашати вчасно свої поточні зобов'язання саме за рахунок власних коштів. Нестачу або ж невисоку суму власних обігових коштів деяких підприємств показує динаміка залишків коштів на рахунку у банку (рис. 3.5).

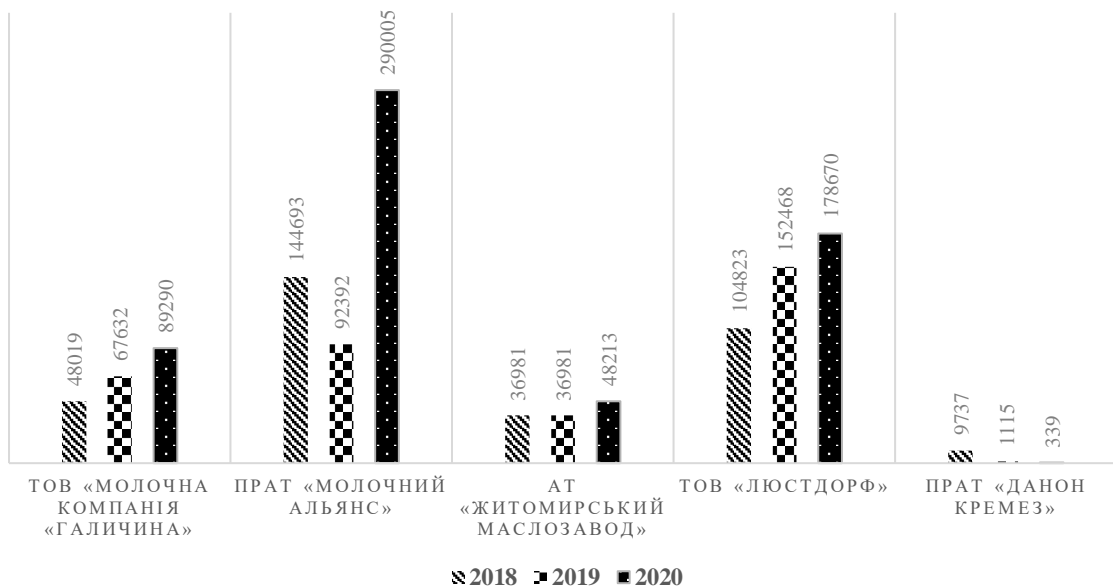

Рисунок 3.5 – Динаміка залишків коштів на рахунку у банку підприємств молочної галузі України, тис. грн

Джерело: складено автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Можна побачити, що найнижчі суми залишків коштів на рахунку у банку спостерігаються в ПрАТ «Данон Кремез» та АТ «Житомирський маслозавод», які переживають суттєві проблеми з власними оборотними коштами, оскільки можуть спостерігатися касові розриви, і це призводить до зниженого коефіцієнта абсолютної ліквідності, що було розглянуто вище.

Найбільш позитивна ситуація спостерігається в ПрАТ «Молочний Альянс», оскільки за 2020 рік суми грошових коштів на рахунках суттєво зросли. Також більш-менш позитивна ситуація спостерігається в ТОВ «Люстдорф» та ТОВ «Молочна компанія «Галичина». Проте, незважаючи на це, було визначено, що абсолютна ліквідність занижка майже для всіх компаній.

Для пом'якшення проблеми низької абсолютної ліквідності та нестачі власного оборотного капіталу підприємства залучають додаткові короткострокові кредити. Динаміка короткострокових кредитів підприємств ПрАТ «Молочний альянс» та АТ «Житомирський маслозавод» наведена на рис. 3.6.

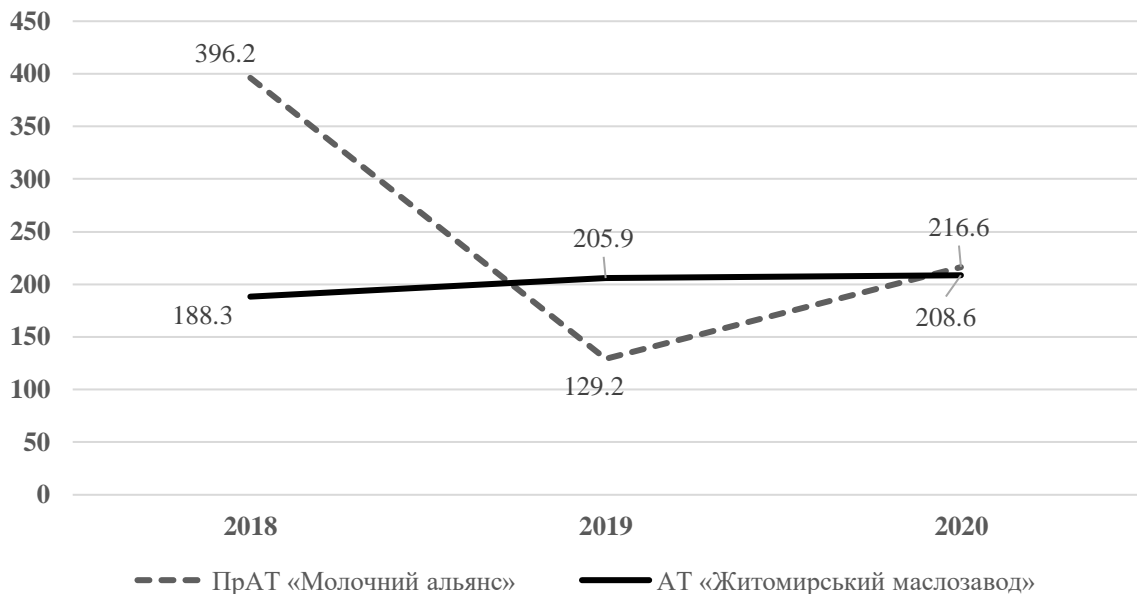

Рисунок 3.6 – Динаміка короткострокових кредитів ПрАТ «Молочний альянс» та АТ «Житомирський маслозавод» протягом 2018-2020 рр., млн грн

Джерело: складено автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Сума короткострокових кредитів для обох підприємств зросла в 2020 р., що свідчить про посилення фінансової діяльності цих підприємств у зв'язку зі збільшенням обсягів виробництва. На рис. 3.7 наведена динаміка суми короткострокових кредитів для ТОВ «Люстдорф» та ПрАТ «Данон Кремез».

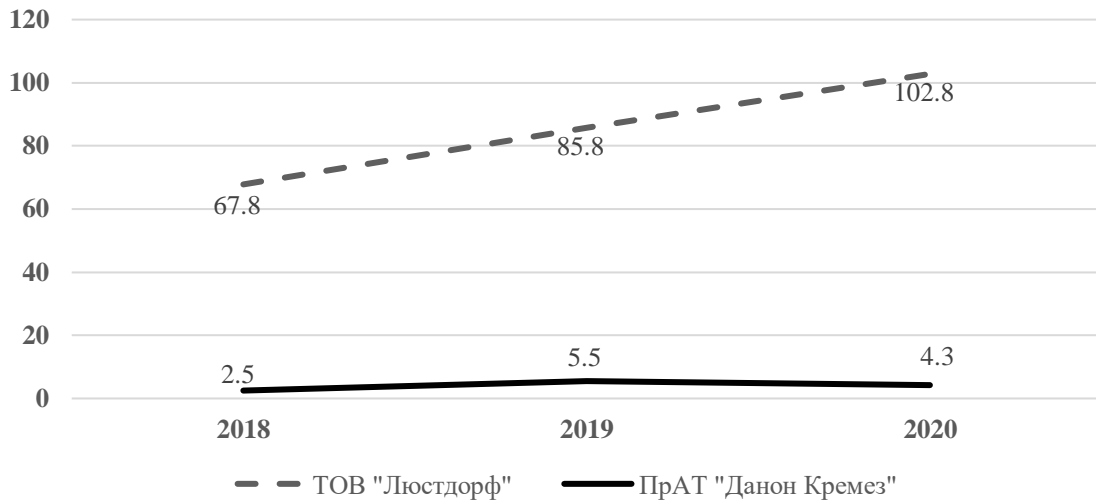

Рисунок 3.7 – Динаміка короткострокових кредитів ТОВ «Люстдорф» та ПрАТ «Данон Кремез» протягом 2018-2020 рр., млн грн

Джерело: складено автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Загалом, найнижчі суми короткострокових кредитів має ПрАТ «Данон Кремез», найвищі – ПрАТ «Молочний Альянс», який є найбільшим підприємством за сумою активів. Поясненням такої ситуації може бути те, що ПрАТ «Данон Кремез» є дочірнім підприємством французької компанії «Danone», а тому фінансування здійснюється переважно за рахунок фінансових ресурсів материнської компанії. Проте, більш показовою буде наведення динаміки у відносних показниках. Для того, щоб показати більш наочно розмір короткострокових кредитів, наведемо співвідношення короткострокових кредитів та пасивів підприємств.

Таблиця 3.11 – Динаміка співвідношення короткострокових кредитів та пасивів підприємств молочної галузі України, %

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	-	-	-	-	-
ПрАТ «Молочний альянс»	13	4,6	8,7	-4,3	+4,2
АТ «Житомирський маслозавод»	13,3	13,9	12,4	-1	-1,6
ТОВ «Люстдорф»	64,9	6,2	6,4	-58,5	+0,2
ПрАТ «Данон Кремез»	0,3	0,7	0,5	+0,3	-0,2

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Можна побачити, що в ТОВ «Молочна компанія «Галичина» та ПрАТ «Данон Кремез» спостерігається фактична відсутність короткострокових кредитів в пасивах, в той час як найбільша частка короткострокових кредитів у пасивах спостерігається в АТ «Житомирський маслозавод» (12,4%), в ПрАТ «Молочний альянс» та ТОВ «Люстдорф» частка короткострокових кредитів становить вище 5% у загальній структурі пасивів.

Крім того, варто навести співвідношення короткострокових кредитів та оборотних активів для того, щоб співвіднести їх розмір.

Таблиця 3.12 – Динаміка співвідношення короткострокових кредитів та оборотних активів підприємств молочної галузі України, %

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	-	-	-	-	-
ПрАТ «Молочний альянс»	21,1	8,8	12	-9,1	+3,2
АТ «Житомирський маслозавод»	41	41,5	32,9	-8,1	-8,5
ТОВ «Люстдорф»	11	11,7	13,3	+2,2	+1,6
ПрАТ «Данон Кремез»	0,8	4,6	1,9	+1,1	-2,7

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Можна побачити, що в АТ «Житомирський маслозавод» найвища частка короткострокових кредитів від оборотних активів, вище 30%. Дане підприємство проводить найбільш агресивну політику щодо взяття кредитів для здійснення операційної діяльності. Така політика полягає в тому, що операційна діяльність великою мірою фінансується короткостроковими боргами, що може призвести до здійснення додаткових фінансових витрат, збільшення ризиків неплатежів та посилення тиску на фонд витрат підприємства [45].

Крім того, це викликано низьким залишком коштів на рахунках підприємства. Також доволі висока частка спостерігається в ТОВ «Люстдорф» та ПрАТ «Молочний альянс» (вище 10%). А тому, на нашу думку, існує такий

наслідок названих проблем постійної нестачі власних обігових коштів та високої дебіторської заборгованості для трьох з п'яти підприємств.

Суттєвим наслідком високої дебіторської заборгованості підприємств є збільшення суми сумнівної та безнадійної заборгованості. В табл. 3.13 наведена динаміка безнадійної та сумнівної заборгованості підприємств молокопереробної галузі.

Таблиця 3.13 – Динаміка безнадійної та сумнівної заборгованості підприємств молочної галузі України, тис. грн

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення у %% 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	24328	35688	54880	+125,6	+53,8
ПрАТ «Молочний альянс»	12789	22188	34214	+167,5	+54,2
АТ «Житомирський маслозавод»	31747	40013	44775	+41	+11,9
ТОВ «Люстдорф»	2019	39494	35669	+1666,7	-9,7
ПрАТ «Данон Кремез»	12135	1035	13692	+12,8	+1222,9

Джерело: складено автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Можна побачити, що фактично усі підприємства збільшили суму безнадійної та сумнівної заборгованості порівняно з 2018 р. Особливо це характерно для 2020 р., оскільки протягом цього року відбулося деяке погіршення фінансового стану контрагентів, які купують продукцію підприємств, що внесло корективи в оплату заборгованості дебіторами даних підприємств.

Більш показовою є динаміка частки безнадійної і сумнівної дебіторської заборгованості в усій дебіторській заборгованості підприємств молочної галузі України, що свідчить про високе значення безнадійної і сумнівної дебіторської для даних підприємств, тобто дебітори часто не віддають борги або віддають з великим запізненням.

Таблиця 3.14 – Динаміка частки безнадійної і сумнівної дебіторської заборгованості в усій дебіторській заборгованості підприємств молочної галузі України, %

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	15,6	16,5	26,6	+10,9	+60,5
ПрАТ «Молочний альянс»	1,4	3,1	4,9	+3,6	+60,4
АТ «Житомирський маслозавод»	14,7	15,5	14,3	-0,5	-8,1
ТОВ «Люстдорф»	7,7	12,4	12,1	+4,4	-2,6
ПрАТ «Данон Кремез»	5,7	2,6	8,9	+3,3	+239,2

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Можна побачити, що в ТОВ «Молочна компанія «Галичина», АТ «Житомирський маслозавод» та ТОВ «Люстдорф» частка безнадійної і сумнівної дебіторської заборгованості в усій дебіторській заборгованості становить вище 10%, це доволі високий показник. Це сталося внаслідок неефективної роботи з дебіторами, оскільки не залучаються фактично ніякі додаткові інструменти щодо стягування боргів. Зазвичай, застосовується лише нагадування контрагентам щодо того, що потрібно сплачувати борг, але з різних причин контрагенти не вчасно погашають свої борги, в багатьох випадках відбувається продовження терміну погашення внаслідок того, що підприємства тісно співпрацюють з дебіторами. А внаслідок цього, спостерігається втрата можливостей вкладень у оновлення матеріально-технічної бази, про що свідчить динаміка капітальних інвестицій (табл. 3.15).

Таблиця 3.15 – Динаміка капітальних інвестицій у оновлення матеріально-технічної бази підприємств молочної галузі України, тис. грн

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення у % 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	2255	4220	3954	+75,3	-6,3
ПрАТ «Молочний альянс»	58555	3297	6296	-89,3	+91
АТ «Житомирський маслозавод»	13646	18607	5379	-60,6	-71,1
ТОВ «Люстдорф»	16595	16505	13071	-21,2	-20,8
ПрАТ «Данон Кремез»	11237	7578	8601	-23,5	+13,5

Джерело: складено автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Можна побачити, що у таких підприємств, як ТОВ «Молочна компанія «Галичина», АТ «Житомирський маслозавод» та ТОВ «Люстдорф» сума інвестицій у оновлення матеріально-технічної бази знизилась протягом 2020 р. порівняно з 2019 р. Однією з головних причин могла бути саме дебіторська заборгованість, особливо сумнівна та безнадійна, яка збільшувалась на підприємствах молокопереробної галузі.

Більш наглядно показує проблему зниження можливостей вкладень у оновлення матеріально-технічної бази показник коефіцієнту оновлення основних засобів (табл. 3.16).

Таблиця 3.16 – Динаміка коефіцієнту оновлення основних засобів підприємств молочної галузі України, %

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	3,4	2,8	2,3	-1,1	-0,5
ПрАТ «Молочний альянс»	21	1,1	1,4	-19,6	+0,3
АТ «Житомирський маслозавод»	1,5	2,1	0,6	-0,9	-1,5
ТОВ «Люстдорф»	3,3	3,0	2,2	-1,1	-0,8
ПрАТ «Данон Кремез»	2,3	1,5	1,9	-0,4	+0,4

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Можна побачити, що всі підприємства оновлюють свої основні засоби всього менше ніж на 3% на рік. Така ситуація, на думку експертів, призводить до швидкого застарівння основних засобів, зниження виробничого потенціалу підприємства. Це є досить низьким показником, що в підсумку може призвести до збільшення коефіцієнту зносу основних засобів підприємств (табл. 3.17).

Таблиця 3.17 – Динаміка коефіцієнту зносу основних засобів підприємств
молочної галузі України

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	0,12	0,15	0,29	+0,17	+0,14
ПрАТ «Молочний альянс»	0,39	0,46	0,4	+0,01	-0,06
АТ «Житомирський маслозавод»	0,37	0,42	0,46	+0,09	+0,04
ТОВ «Люстдорф»	0,44	0,46	0,5	+0,06	+0,03
ПрАТ «Данон Кремез»	0,43	0,37	0,45	+0,02	+0,08

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Можна побачити, що найнижчий коефіцієнт зносу – в ТОВ «Молочна компанія «Галичина», проте за останні роки він суттєво збільшився. Також суттєво збільшується коефіцієнт зносу в АТ «Житомирський маслозавод» та ТОВ «Люстдорф», знос на цьому підприємстві є найвищим та майже дорівнює 50%. Така ситуація є наслідком зниження коефіцієнту оновлення основних засобів більшості підприємств молокопереробної галузі.

Крім того, майже всі підприємства демонстрували протягом двох років збільшення коефіцієнту зносу основних засобів, що також є наслідком того, що підприємства нарощують за останні роки обсяги дебіторської заборгованості, особливо сумнівної та безнадійної, що в підсумку призводить до старіння матеріально-технічної бази.

Отже, нами було визначено, що високий рівень дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі України спричиняє зниження обсягу грошових коштів в наявності підприємств, що спричиняє втрати потенційних відсоткових доходів від вкладення на депозит; постійну нестача власних обігових коштів, що спричиняє необхідність фінансувати поточну діяльність за рахунок короткострокових кредитів; збільшення суми сумнівної та безнадійної заборгованості, що спричиняє втрату можливостей вкладень у оновлення матеріально-технічної бази.

3.4. Причини виникнення високої заборгованості на молокопереробних підприємствах

Наведемо причини проблеми високої дебіторської заборгованості молокопереробних підприємств України. Серед них: відсутність застосування інструментів стягування коштів з дебіторів, що призводить до надто слабкої роботи з дебіторами; бажання збільшувати кількість покупців для завоювання більшої частки ринку, що призводить до надання тривалих відстрочок платежу оптовим покупцям; бажання керівництва швидше організувати збут готової продукції, що призводить до слабкої уваги до перевірки репутації оптових покупців.

На рис. 3.8 наведена динаміка середнього відсотку дебіторів, щодо яких вчасно застосовуються заходи щодо стягнення заборгованості.

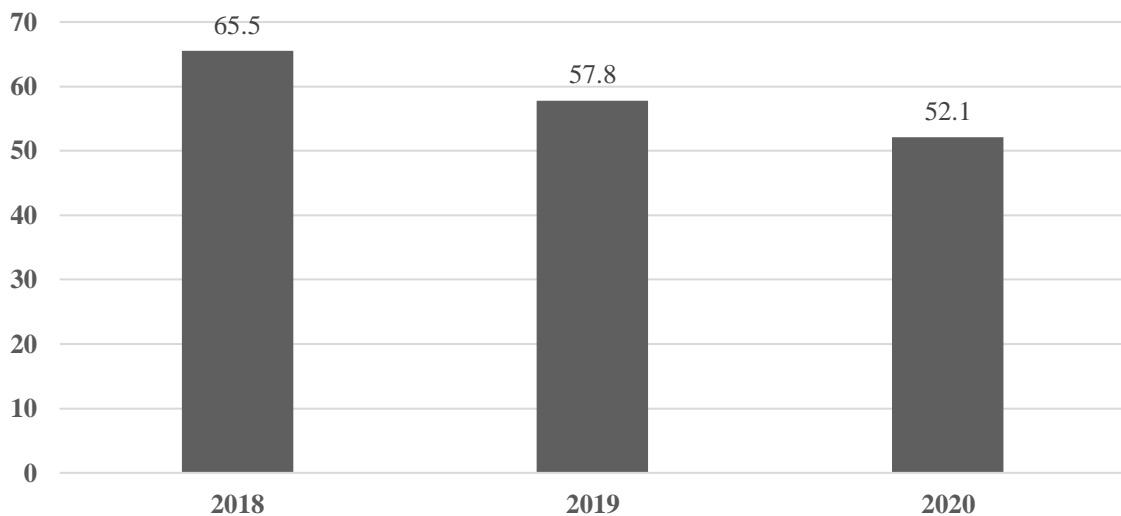

Рисунок 3.8 – Динаміка середнього відсотку дебіторів молокопереробних підприємств України, щодо яких вчасно застосовуються заходи щодо стягнення заборгованості

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Для порівняння наведемо і обернений графік, тобто, частка тих, щодо яких невчасно застосовуються заходи щодо стягнення заборгованості підприємствами молокопереробної галузі.

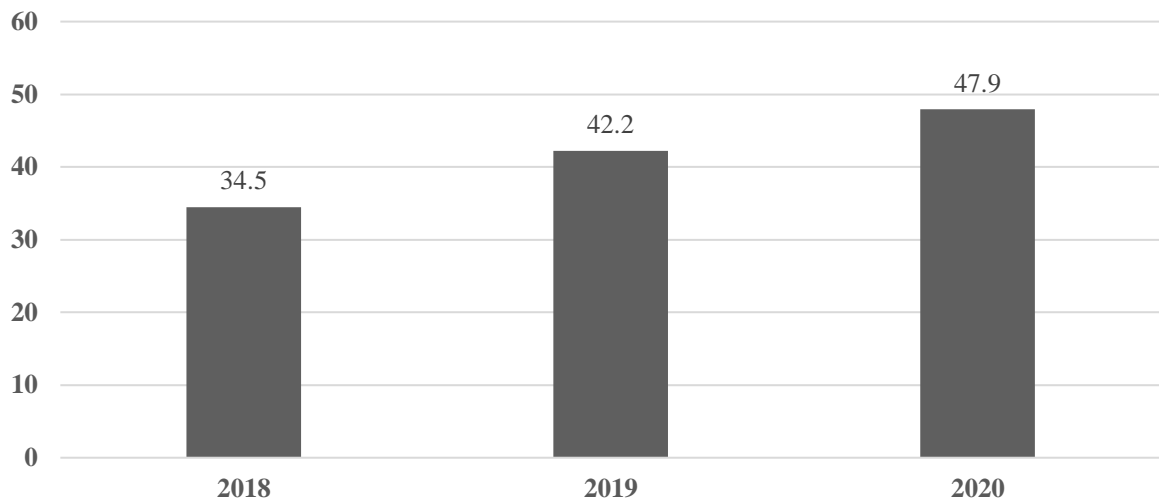

Рисунок 3.9 – Динаміка середнього відсотку дебіторів молокопереробних підприємств України, щодо яких невчасно застосовуються заходи щодо стягнення заборгованості

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Наведена статистика не є задовільною, оскільки щодо майже половини дебіторів не застосовуються вчасні заходи щодо стягнення коштів, і показник вчасного застосування заходів щодо стягнення заборгованості знижується з кожним роком. Причиною є те, що у підприємств в цілому спостерігається скорочення кількості застосування інструментів стягування коштів з дебіторів. Підтвердження цьому – динаміка кількості випадків застосування факторингу, форфейтингу, судового позову, векселів, а також суми, які були стягнуті внаслідок цього. Ця динаміка наведена в табл. 3.18.

Таблиця 3.18 – Кількість випадків застосування молокопереробними підприємствами України факторингу, форфейтингу, судового позову, векселів

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення у %% 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	5	6	4	-20,0	-33,3
ПрАТ «Молочний альянс»	7	5	5	-28,6	0,0
АТ «Житомирський маслозавод»	4	5	3	-25,0	-40,0
ТОВ «Люстдорф»	3	3	5	+66,7	+66,7
ПрАТ «Данон Кремез»	6	7	5	-16,7	-28,6

Джерело: складено автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Молокопереробні підприємства України в 2020 р. майже не застосовували інструменти стягування дебіторської заборгованості, що є негативним для ситуації з дебіторською заборгованістю, яка зовсім не послабилася в 2020 р. Фактично, це призводить до послаблення роботи з дебіторами та, як наслідок, збільшення обсягу дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі. Крім того, з відсутністю посиленних заходів зі стягнення дебіторської заборгованості, оптові покупці послаблюють свою платіжну дисципліну через зниження факторів впливу на них, які б передбачали різноманітні санкції.

Наступна важлива причина – це бажання підприємств молокопереробної галузі збільшувати кількість покупців для завоювання більшої частки ринку. Підтвердженням цього є кількість посередників, в яких продаються товари даних підприємств (табл. 3.19).

Таблиця 3.19 – Кількість посередників, в яких продаються товари підприємств молокопереробної галузі України, од.

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення у %%	
				2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	18	23	29	+61,1	+26,1
ПрАТ «Молочний альянс»	24	28	36	+50,0	+28,6
АТ «Житомирський маслозавод»	19	24	27	+42,1	+12,5
ТОВ «Люстдорф»	7	14	19	+171,4	+35,7
ПрАТ «Данон Кремез»	25	29	35	+40,0	+20,7

Джерело: складено автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Як свідчать показники, кількість посередників, через які здійснюється продаж продукції наведених підприємств, протягом наведених років збільшувалася. Порівняно з 2018 р., у 2020 р. збільшилась кількість посередників більш ніж на 40% за всіма підприємствами. ТОВ «Люстдорф» проводив більш активну політику розширення збуту, оскільки це підприємство за останні роки суттєво почало розвиватися, збільшуючи лінійку продукції (наприклад, рослинне молоко, що є своєрідною новинкою на ринку).

Така ситуація призводить до того, що підприємства практикують надання тривалих відстрочок платежу оптовим покупцям, щоб розширити якомога більше мережу збуту. Це підтверджує динаміка середньої тривалості відстрочок платежів оптовим покупцям без фінансових стягнень (табл. 3.20).

Таблиця 3.20 – Динаміка середньої тривалості відстрочок платежів оптовим покупцям молокопереробних підприємств України без фінансових стягнень протягом 2018-2020 рр., днів

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення у %%	
				2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	18,3	18,9	22,6	+23,5	+19,6
ПрАТ «Молочний альянс»	12,6	15,8	15,5	+23,0	-1,9
АТ «Житомирський маслозавод»	25,8	29,6	32,1	+24,4	+8,4
ТОВ «Люстдорф»	13,1	11,5	17,9	+36,6	+55,7
ПрАТ «Данон Кремез»	15,8	22,8	24,6	+55,7	+7,9

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Можна помітити, що майже всі підприємства порівняно попередніми роками збільшили тривалість відстрочок платежів оптовим покупцям без фінансових стягнень. Найбільше зросла тривалість відстрочок порівняно з 2019 р. у ТОВ «Люстдорф» – на 55,7%, що свідчить про бажання підприємства швидше захоплювати частку ринку та збільшувати кількість споживачів продукції. Найбільшу тривалість відстрочки платежів надає АТ «Житомирський маслозавод», це підприємство активно нарощує ринки збуту, намагаючись обійти конкурентів. Крім того, можна припустити, що підприємства пішли на зустріч оптовим покупцям в 2020 р., оскільки деякі покупці не змогли відразу сплатити за товар.

В табл. 3.21 наведемо також середню вартість відстрочки платежу від суми дебіторської заборгованості за даними підприємствами у відсотках річних.

Таблиця 3.21 – Динаміка середньої вартості відстрочки платежу, що встановлюють підприємства молокопереробної галузі України, % річних від суми дебіторської заборгованості

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення у %% 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	16,8	13,4	9,2	-7,6	-4,2
ПрАТ «Молочний альянс»	18,2	16,4	11,8	-6,4	-4,6
АТ «Житомирський маслозавод»	17,1	13,4	10,3	-6,8	-3,1
ТОВ «Люстдорф»	16,5	15,8	12,4	-4,1	-3,4
ПрАТ «Данон Кремез»	19,4	16,8	12,6	-6,8	-4,2

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Як можна побачити, проблема також полягає в тому, що підприємства молокопереробної галузі надають все більшу відстрочку платежу з кожним роком, але середня вартість відстрочки платежу, що встановлюють підприємства молокопереробної галузі України, знижується з кожним роком. Це свідчить про недоотримання коштів, які будуть компенсовані за прострочення платежів покупцями даних підприємств.

Також демонстрацією даного факту є динаміка середнього відсотку суми дебіторської заборгованості наведених підприємств, щодо якої вчасно застосовуються заходи щодо стягнення заборгованості (табл. 3.22).

Таблиця 3.22 – Динаміка середнього відсотку суми дебіторської заборгованості, щодо якої вчасно застосовуються заходи щодо стягнення заборгованості, %

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення у %% 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	67	59	53	-14	-6
ПрАТ «Молочний альянс»	63	61	50	-13	-11
АТ «Житомирський маслозавод»	58	52	46	-12	-6
ТОВ «Люстдорф»	69	60	58	-11	-2
ПрАТ «Данон Кремез»	72	63	59	-13	-4

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Така динаміка є теж незадовільною, оскільки підприємства знижують частку дебіторської заборгованості, щодо якої вчасно застосовуються заходи зі стягнення, а це погіршує платіжну дисципліну оптових покупців підприємств молокопереробної галузі.

Також наведемо суму тривалих відстрочок платежів оптовим покупцям без фінансових стягнень (табл. 3.23).

Таблиця 3.23 – Сума тривалих відстрочок платежів молокопереробних підприємств України оптовим покупцям без фінансових стягнень, млн. грн

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення у %% 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	104,2	127,3	109,6	5,2	-13,9
ПрАТ «Молочний альянс»	594,0	438,9	346,1	-41,7	-21,1
АТ «Житомирський маслозавод»	124,9	134,2	144,5	15,7	7,7
ТОВ «Люстдорф»	18,1	190,5	170,7	844,2	-10,4
ПрАТ «Данон Кремез»	154,2	24,8	90,5	-41,3	264,6

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Порівняно з 2018 р., у 2020 р. сума тривалих відстрочок платежів без фінансових стягнень зросла у 3-х з 5-ти підприємств (ТОВ «Молочна компанія «Галичина», АТ «Житомирський маслозавод», ТОВ «Люстдорф»). Це сталося внаслідок зростання середнього відсотку суми дебіторської заборгованості, щодо якої вчасно застосовуються заходи щодо стягнення заборгованості та свідчить про слабку дієвість механізму стягнення дебіторської заборгованості.

Ще одна важлива причина існування високого рівня дебіторської заборгованості підприємств – це слабка увага до перевірки репутації оптових покупців. Свідченням цього є результати опитування працівників щодо ретельності перевірки оптових покупців підприємствами галузі. В цілому, було опитано 40 працівників різних підприємств молочної галузі України, і було отримано такі результати (табл. 3.24).

Таблиця 3.24 – Результати опитування працівників щодо ретельності перевірки оптових покупців підприємствами молокопереробної галузі України

Питання	Кількість балів				
	1	2	3	4	5
Оцініть ретельність перевірки контрагентів (1 – слабка, 5 – дуже ретельна)	25%	35%	25%	10%	5%
Наскільки інтенсивно підприємство намагається стягнувати кошти з боржників? (1 – слабо, 5 – дуже інтенсивно)	20%	25%	30%	15%	10%

Джерело: складено автором за результатами власного опитування

Нами було проведене самостійне дослідження надійності нових контрагентів. Результати засвідчили, що підприємства молокопереробної галузі співпрацюють останнім часом з ненадійними оптовими покупцями. Наприклад, за допомогою веб-порталу Youcontrol було знайдено інформацію про таких оптових покупців, як ТОВ «Вог Трейд», ТОВ «Копійка-Центр», ТОВ «Вопак-Трейд», ТОВ «Рукавичка». Всі ці підприємства є ненадійними з огляду на те, в скількох судових справах підприємство виступало відповідачем протягом останніх років [76]. Було визначено, що в середньому ці підприємства мають більше 40 судових справ за рік, що свідчить про негативну репутацію цих оптових підприємств. Крім того, підприємства мають суттєву дебіторську заборгованість в короткострокових пасивах, в середньому це 35%.

Отже, працівники молокопереробних підприємств оцінюють перевірку контрагентів доволі слабо, середній бал оцінки ретельності перевірки контрагентів працівниками складає всього 2,35 балів, а середній бал оцінки інтенсивності стягнення коштів з боржників – 2,7 балів. Це свідчить про суттєві недоліки в організації стягнень коштів з дебіторів, але підприємства докладають мало зусиль для виправлення ситуації. Однією з причин цього є бажання керівництва швидше організувати збут готової продукції. Свідченням цього є динаміка середньої швидкості збуту продукції підприємствами молокопереробної галузі, що наведено в табл. 3.25.

Таблиця 3.25 – Динаміка середньої швидкості збуту продукції підприємствами молокопереробної галузі України протягом 2018-2020 рр., днів

Підприємство	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення у %% 2020 р. до:	
				2018 р.	2019 р.
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	12,5	11,9	11,3	-9,6	-5,0
ПрАТ «Молочний альянс»	14,6	14,9	12,7	-13,0	-14,8
АТ «Житомирський маслозавод»	17,3	15,1	15,7	-9,2	+4,0
ТОВ «Люстдорф»	19,5	16,9	16,1	-17,4	-4,7
ПрАТ «Данон Кремез»	14,3	13,5	13	-9,1	-3,7

Джерело: розраховано автором за даними [36; 37; 39; 40; 41]

Як можна побачити, більшість підприємств скорочують терміни збуту продукції після виробництва, що свідчить про бажання даних підприємств стимулювати попит, щоб краще конкурувати з іншими підприємствами. Проте, скорочення терміну збуту вимагає від підприємств пришвидшувати також і процес отримання коштів від оптових покупців, чого по суті не відбувається, а отже, підприємства отримують менше можливостей до фінансування власної діяльності, і вимушені шукати можливості до фінансування своєї діяльності іншими шляхами.

В даному випадку строки платежів є значно довшими за терміни збуту. В середньому, швидкість збуту продукції цими підприємствами молокопереробної галузі України в 2020 р. склала 13,8 днів, а середня швидкість отримання платежів (погашення дебіторської заборгованості) даними підприємствами – 30,4 дні, що свідчить про проблему невчасного отримання коштів виробниками від покупців.

Крім того, нами було проведене опитування щодо того, наскільки пришвидшився збут продукції за останні 3 роки. Було опитано 50 працівників підприємств молочної галузі України, результати наведені в табл. 3.26.

Таблиця 3.26 – Результати опитування працівників щодо того, наскільки пришвидшився збут продукції на молокопереробних підприємствах за останні 3 роки

Питання	Кількість балів				
	1	2	3	4	5
Наскільки ви оцінюєте пришвидшення організації збуту готової продукції підприємствами? (1 – не пришвидшився, 5 – суттєво пришвидшився)	8	10	14	36	32
Наскільки керівництво ставить вам задачі швидше збувати продукцію? (1 – не ставить 5 – одне з головних завдань)	6	12	14	32	36

Джерело: складено автором за даними власного опитування

Отже, можна зазначити, що бажання керівництва пришвидшити збут продукції на молокопереробних підприємствах є суттєвим, оскільки за цим стоїть бажання більше конкурувати з іншими підприємствами, а також отримувати прибуток за рахунок збільшення обсягів збуту. На нашу думку, проблема високої дебіторської заборгованості на підприємствах молокопереробної галузі продемонстрована за допомогою наведених причин та показників, що їх характеризують.

Таким чином, нами було доведено, що молокопереробна галузь в Україні перебуває на стадії спаду, який був спричинений війною в Україні, зниженням поголів'я великої рогатої худоби, зниженням рівня споживання молочної продукції в Україні та структурною перебудовою ринків зовнішнього збуту. На підприємствах молокопереробної галузі України існує проблема високої дебіторської заборгованості, а особливо – сумнівної та безнадійної заборгованості, що заважає більш швидкому розвитку та вчасному та повному отриманню коштів від постачальників. Причинами цього є відсутність застосування інструментів стягування коштів з дебіторів, що призводить до послаблення роботи з дебіторами, а ці причини призводять в результаті до низького обсягу грошових коштів в наявності підприємств, що призводить до втрати потенційних відсоткових доходів від фінансових інвестицій. Крім того, у підприємств існує бажання збільшувати кількість покупців для завоювання

більшої частки ринку, що призводить до надання тривалих відстрочок платежу оптовим покупцям. Ці причини спричиняють постійну нестачу власних обігових коштів, що спричиняє необхідність фінансувати поточну діяльність за рахунок короткострокових кредитів та збільшення суми витрат на сплату відсотків за позиками. Також у керівництва підприємств є велике бажання керівництва швидше організувати збут готової продукції, що сприяє послабленню уваги до перевірки репутації оптових покупців. Ці причини спричиняють збільшення суми сумнівної та безнадійної заборгованості, що в результаті призводить до втрати можливостей вкладень у оновлення матеріально-технічної бази.

4. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОГОВАНІСТЮ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Задля вирішення проблеми високої дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі України нами обґрунтовані пропозиції по її усуненню (зменшенню).

Однією з пропозицій по вирішенню проблеми високого обсягу дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі України є активізація роботи з дебіторами. Зокрема:

- застосування судових позовів при стягненні боргів, а також застосування факторингу при укладенні угод про продаж продукції;
- використання знижок для покупців при вчасній сплаті заборгованості отриманої продукції;
- активна робота з дебіторами;
- негайне застосування заходів щодо стягнення заборгованості з покупців, які прострочують сплату заборгованості.

Використання факторингу дає клієнтам багато переваг, які в сьогоденні умовах стають дедалі актуальнішими. Український бізнес часто потребує обігових коштів через відстрочення оплат для своїх постачальників та потреби сплатити власні рахунки [68].

Класичний факторинг може в цьому допомогти – він дозволяє переуступити права вимоги на користь факторингової компанії, яка за фіксовану комісію викупить борг та покращить ліквідність підприємства, особливо такого, яке має високу потребу в робочому капіталі та в періодичних платежах за власними зобов'язаннями [68].

Завдяки професійній перевірці платоспроможності постачальників факторинговою компанією підприємства зможуть превентивно уникати прострочених та сумнівних боргів.

Якщо ж прострочені борги з'явилися у банків-кредиторів, факторинг часто використовується компанією для виведення портфелю поганих боргів з балансу банків для зниження тиску на регулятивний капітал та прибутки.

Фахівці-учасники круглого столу «Факторинг: як відновити обіговий капітал без залучення кредитів», проведеного порталом «Фінансовий клуб» вважають, що факторинг може допомогти торговельним мережам вирішити проблему нестачі обігових коштів [60].

«Якщо до війни бізнес працював із відстроченням платежу, то зараз багато постачальників відмовляються постачати продукцію з відстроченням платежу, а навпаки – вимагають передоплати. Їх можна зрозуміти – зараз як ніколи треба зберегти свою ліквідність. І вони не готові очікувати платежу по кілька місяців», – каже керівниця відділу факторингу банку ПУМБ Людмила Бельдинська [60].

Але проблеми є і у дебіторів. «З іншого боку є покупці – великі торгові мережі або виробничі компанії, які втратили значну кількість своїх складів, магазинів, готової продукції. Їм дуже важко оплатити отримані раніше товари, які вони ще й не змогли реалізувати, як правило, і при цьому почати працювати з передоплатою. Бо в них виникає значний розрив ліквідності. І в такому випадку факторинг – це досить дієвий механізм, щоб зберегти оборотний капітал компанії. Покупці можуть надалі працювати з відстроченням платежу, а постачальники отримують фінансування практично відразу по факту поставки товару», – називає головну перевагу факторингу Людмила Бельдинська [60].

Вести бізнес зараз складно усім сторонам угоди. «Ми продовжуємо фінансувати, незважаючи на те що ситуація в Україні складна. Багато постачальників не готові надавати відтермінування платежу в умовах війни, – каже начальниця відділу факторингового фінансування ОТП Банку Ліна Заїка. – Ми працюємо здебільшого з факторингом з регресом. Постачальники розуміють, що мережа-покупець може бути досить сильною, досить стійкою, мати запас ліквідності. Але проблеми у мережі можуть виникнути будь-якого

дня і будь-якої миті. Тому зараз більшість продавців працює з передплатою» [60].

Стягнення заборгованості через суд є дієвим інструментом, якщо вчасно та правильно вжиті необхідні дії по відношенню до боржника.

До таких дій можна віднести збір доказів заборгованості (договори, первинна документація тощо), складання позовної заяви (дотримані вимоги до позову, вірно сплачений судовий збір, подано до належного суду), забезпечення позову (наприклад, арешт на майно та рахунки), примусове виконання рішення [58].

Борг з договірних зобов'язань з'являється у випадку невиконання або неналежного виконання однією із сторін умов договору, зокрема, щодо сплати грошових коштів у вигляді орендної плати, оплати вартості послуг, товару, тощо. Тобто заборгованість виникає у процесі здійснення господарської діяльності, пов'язаної з виконанням робіт чи наданням послуг, передачею майна у власність чи тимчасове користування, у зв'язку з неповерненням позичених грошових коштів [58].

У разі належного документального підтвердження факту невиконання зобов'язання, прострочення виконання грошового зобов'язання, суди задовольняють позовні вимоги стягувача та зобов'язують боржника сплатити суму боргу [58].

Для розрахунку економічного ефекту проаналізуємо дієвість застосування заходів, які дозволять активізувати роботу з дебіторами. Застосування факторингу, судових позовів для стягнення боргів, використання комерційних знижок для покупців при вчасній сплаті заборгованості, а також негайне застосування заходів щодо стягнення заборгованості з покупців, які прострочують сплату заборгованості дадуть змогу скоротити на 50% суму дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі України, що фактично означає конвертування дебіторської заборгованості у грошові кошти.

Наведемо динаміку дебіторської заборгованості підприємств після реалізації даних заходів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1 – Динаміка дебіторської заборгованості молокопереробних підприємств України після впровадження заходів з активізації роботи з дебіторами

Підприємства	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, млн грн			Частка дебіторської заборгованості в активах, %		
	До впровадження	Після впровадження	Відхилення	До впровадження	Після впровадження	Відхилення
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	206,7	103,3	-103,3	31	18,3	-12,7
ПрАТ «Молочний альянс»	692,2	346,1	-346,1	27,8	16,1	-11,7
АТ «Житомирський маслозавод»	314,2	157,1	-157,1	18,6	10,3	-8,3
ТОВ «Люстдорф»	294,3	147,2	-147,2	18,3	10,1	-8,2
ПрАТ «Данон Кремез»	153,4	76,7	-76,7	19	10,5	-8,5

Джерело: розраховано автором

Потенційно найбільше відхилення щодо скорочення дебіторської заборгованості може отримати ПрАТ «Молочний альянс», а найменший – ПрАТ «Данон Кремез», оскільки сума дебіторської заборгованості є різною в усіх підприємств.

Щодо скорочення частки дебіторської заборгованості в активах, найбільше відхилення може мати ТОВ «Молочна компанія «Галичина», а найменший – ТОВ «Люстдорф».

Зменшення рівня дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі України дасть змогу підприємствам мати достатню суму власних обігових коштів для здійснення платежів.

В табл. 4.2 наведена сума збільшення грошових коштів підприємств, а також коефіцієнт абсолютної ліквідності підприємств молокопереробної галузі України після впровадження запропонованих заходів.

Таблиця 4.2 – Динаміка грошових коштів та коефіцієнту абсолютної ліквідності молокопереробних підприємств України після впровадження заходів з активізації роботи з дебіторами

Підприємства	Грошові кошти підприємств, млн грн			Коефіцієнт абсолютної ліквідності підприємств		
	До впровадження	Після впровадження	Економічний ефект	До впровадження	Після впровадження	Економічний ефект
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	89,3	192,6	+103,3	0,2	0,3	+0,1
ПрАТ «Молочний альянс»	290	636,1	+346,1	0,2	0,3	+0,1
АТ «Житомирський маслозавод»	48,2	205,3	+157,1	0,1	0,3	+0,2
ТОВ «Люстдорф»	178,7	325,9	+147,2	0,2	0,4	+0,2
ПрАТ «Данон Кремез»	0,3	77,0	+76,7	0	0,2	+0,2

Джерело: розраховано автором

Таким чином, економічний ефект у вигляді збільшення наявних грошових коштів буде найвищим у ПрАТ «Молочний альянс», а найнижчим – у ПрАТ «Данон Кремез». Крім того, коефіцієнт абсолютної ліквідності збільшиться у всіх підприємств внаслідок цього, і дорівнюватиме 0,4 у ТОВ «Люстдорф» (найбільше значення) та 0,2 у ПрАТ «Данон Кремез» (найнижче значення).

При цьому, всі підприємства матимуть нормативне значення цього коефіцієнта, або ж значення, що перевищує нормативне (0,2-0,3), що свідчить про позитивний економічний ефект від застосування заходів з активізації роботи з дебіторами.

На суму приросту грошових коштів підприємства зможуть менше брати позик на фінансування власної діяльності. А значить, сплачувати меншу суму відсотків по кредиту. Це призведе до зменшення витрат діяльності, а разом з цим – зросте рівень прибутку підприємств. В табл. 4.3 наведений розрахунок ефективності зростання грошових коштів підприємств молокопереробної галузі України.

Таблиця 4.3 – Розрахунок економічного ефекту від зростання грошових коштів підприємств молокопереробної галузі України

Підприємство	Сума зниження кредитних коштів, млн грн	Середня відсоткова ставка за кредитами, % річних	Сума економії на відсоткових витратах, млн грн	Економія на відсоткових витратах, %
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	103,3	20,3	21,0	10,6
ПрАТ «Молочний альянс»	346,1	18,3	63,3	67,4
АТ «Житомирський маслозавод»	157,1	19,1	30,0	34,8
ТОВ «Люстдорф»	147,2	19,6	28,9	13,0
ПрАТ «Данон Кремез»	76,7	17,8	13,7	20,3

Джерело: розраховано автором

Отже, сума економії на відсоткових витратах складе від 13,7 млн грн (в ПрАТ «Данон Кремез») до 63,3 млн грн (ПрАТ «Молочний альянс»), що є доволі високим показником та дозволить збільшити фінансовий результат підприємств. Найбільш суттєвий ефект у відносному вираженні отримає ПрАТ «Молочний альянс», оскільки економія на відсоткових витратах складе 67,4%, а найнижчий ефект отримає ТОВ «Молочна компанія «Галичина», яке зможе знизити відсоткові витрати на 10,6%.

На рис. 4.1 наведена динаміка відсоткових витрат підприємств до впровадження заходів зі зростання грошових коштів та після впровадження.

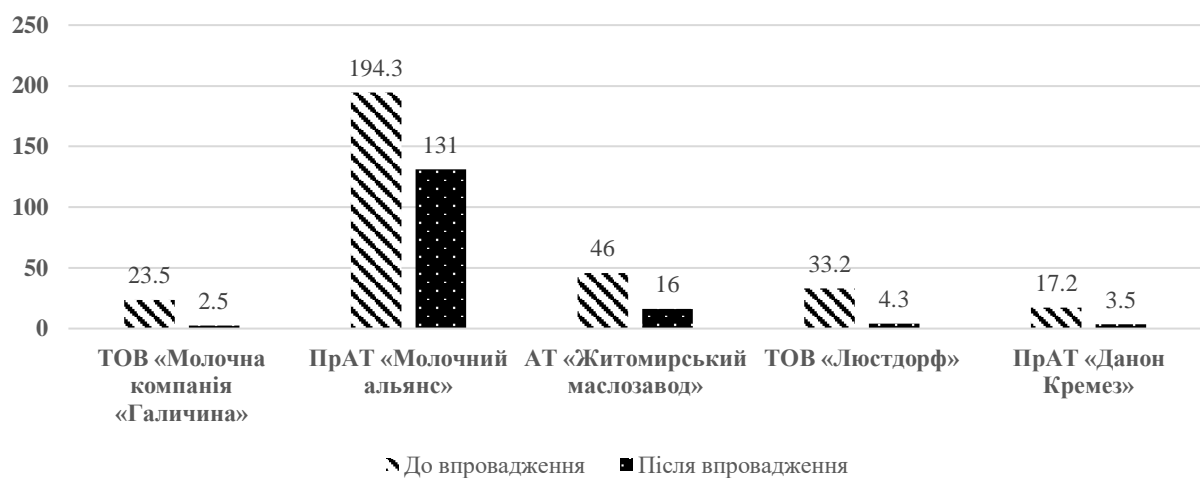

Рисунок 4.1 – Динаміка відсоткових витрат підприємств молокопереробної галузі до впровадження заходів зі зростання грошових коштів та після, млн грн

Джерело: розраховано автором

Наступною пропозицією по вирішенню даної проблеми є впровадження посиленої системи перевірки репутації оптових покупців. Ця пропозиція передбачає такі заходи:

- створення спеціалізованого відділу, який займатиметься аналізом репутації та надійності оптових покупців підприємства;
- відмова від співпраці з оптовими покупцями, які мають погану репутацію та регулярно прострочують умови договорів зі сплати заборгованості;
- налагодження співпраці лише з великими торговими мережами, які вчасно сплачують платежі за готову продукцію та не мають проблем з фінансуванням операційної діяльності.

Розрахуємо економічний ефект від заходів з застосування проведення досконалої перевірки репутації оптових покупців. Передбачається, що створення спеціалізованого відділу, який займатиметься аналізом репутації та надійності оптових покупців, відмова від співпраці з оптовими покупцями, які мають погану репутацію та регулярно прострочують умови договорів зі сплати заборгованості, а також налагодження співпраці лише з великими торговими мережами, які вчасно сплачують платежі за готову продукцію дозволить скоротити обсяг дебіторської заборгованості ще на 30% від фактичного.

Оцінка ризикованості є досить важлива та стає необхідною основою для реалізації методів стягнення боргів. Забезпечивши правильну оцінку ризику до початку продаж, можна покращити перспективу стягнення боргів шляхом встановлення умов і регулювання поставок таким чином, щоб не заохочувати слабких в фінансовому плані підприємств-покупців.

Таким чином, підприємства необхідно впорядкувати за категорією ризику. Ідентифікація рівнів ризикованості цифрами або буквами дозволить зберігати інформацію про них в пам'яті комп'ютера і використовувати її при аналізі даних, а також для прискорення вибіркового дослідження. Наприклад, легко можна зробити витяг із звіту, що відображав би не тільки наявність рахунків, що свідчили про прострочення, але і відмічені рахунки, що попали в

категорію високого ризику та, відповідно, свідчили про погіршення становища на підприємстві. Така додаткова інформація допомогла управляти і контролювати дебіторську заборгованість [45].

У разі невдалого завершення переговорів із покупцем юридичний відділ за підставі заяви фінансового менеджера направляє боржникові лист із вимогою повернути заборгованість і претензію. Якщо виконання цих процедур не призводить до погашення боргу, керівництво приймає рішення про продаж дебіторської заборгованості або укладення договорів факторингу чи звертається до суду [45].

Гострою залишається і проблема неплатежів торговельних мереж молочним компаніям-постачальникам. Численні засідання та наради, що деякий час активно проводилися відповідними комітетами Верховної Ради та Мінекономіки, фактично, не дали реального результату. Під різними приводами пропозиція Співки молочних підприємств України навести лад у цій справі шляхом законодавчого врегулювання постійно відхиляється. Максимум чого вдалося добитися за місяці дебатів різного рівня – це пропозиція урядовців мережам і компаніям-постачальникам підписати Меморандум про «джентльменське» дотримання правил. При цьому нехтуються напрацьовані європейські практики і зобов'язання України щодо гармонізації нашого законодавства з законодавством ЄС [59].

Крім того, як зазначає Володимир Петрина, виконавчий директор Молочної компанії «Галичина», ситуація в галузі достатньо складна. Складна вона через відсутність у підприємств маржі, що не дозволяє їм рухатися вперед в операційному плані, не кажучи вже про інвестиційні проекти. Особливо ускладнило ситуацію подорожчання енергетичних ресурсів, що призвело до зростання собівартості продукції, яка зараз близька до продажної ціни або і вища за неї [51].

Крім того, переробні підприємства, як клієнти торгових мереж, потерпають від відтермінування платежів або неплатежів, що вимиває їх обігові кошти. Негативний момент це банкрутства мереж, які вже відбулися, і

вірогідність нових банкрутств. Це також призводить до втрат грошових коштів. Ці чинники посилюють ту негативну ситуацію, у якій опинилася галузь [51].

Внаслідок цього, одним з варіантів вирішення даної проблеми є співпраця з більш платоспроможними торговими мережами, які не так суттєво затримують платежі молокопереробним підприємствам, як найбільші мережі України, які мають становище, близьке до олігопольного [51].

Наведемо динаміку дебіторської заборгованості підприємств після реалізації даних заходів (табл. 4.4).

Таблиця 4.4 – Динаміка дебіторської заборгованості молокопереробних підприємств України після впровадження заходів проведення досконалої перевірки репутації оптових покупців

Підприємства	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, млн грн			Частка дебіторської заборгованості в активах, %		
	До впровадження	Після впровадження	Відхилення	До впровадження	Після впровадження	Відхилення
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	206,7	144,7	-62,0	31	27,7	-3,3
ПрАТ «Молочний альянс»	692,2	484,5	-207,7	27,8	24	-3,8
АТ «Житомирський маслозавод»	314,2	219,9	-94,3	18,6	15,0	-3,6
ТОВ «Люстдорф»	294,3	206,0	-88,3	18,3	14,7	-3,6
ПрАТ «Данон Кремез»	153,4	107,4	-46,0	19	15,4	-3,6

Джерело: розраховано автором

На рис. 4.2 наведена динаміка суми дебіторської заборгованості молокопереробних підприємств України до та після впровадження заходів проведення досконалої перевірки репутації оптових покупців.

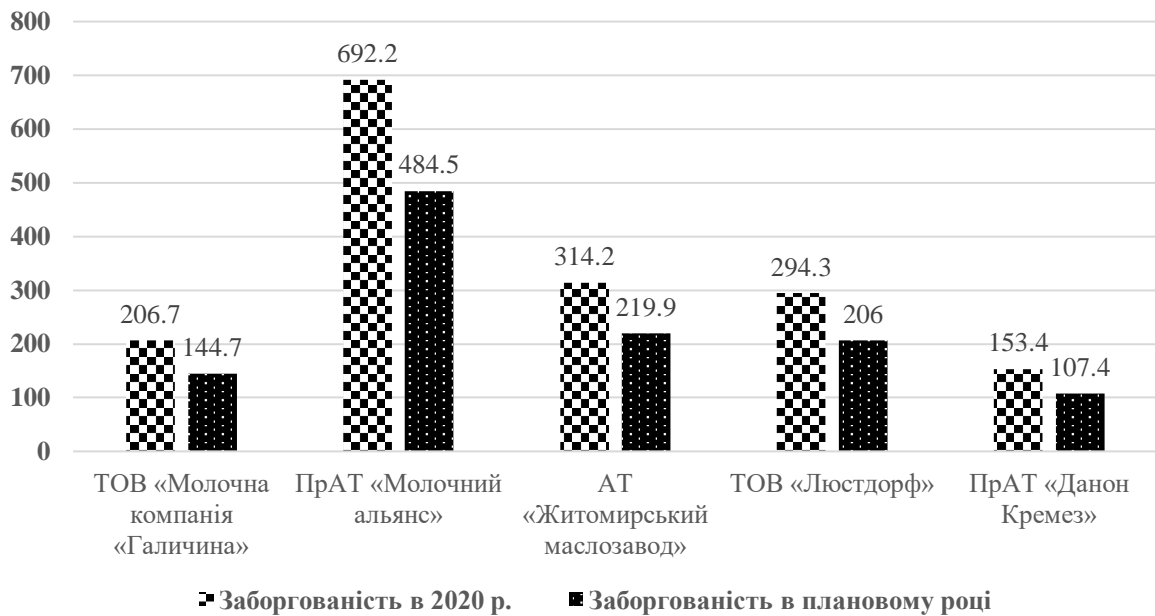

Рисунок 4.2 – Динаміка суми дебіторської заборгованості молокопереробних підприємств України після впровадження заходів проведення досконалої перевірки репутації оптових покупців, млн грн

Джерело: розраховано автором

Таким чином, відхилення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги буде найбільш суттєвим у ПрАТ «Молочний альянс», а найменш суттєвим – у ПрАТ «Данон Кремез». Також впровадження заходів з проведення досконалої перевірки репутації оптових покупців дозволить скоротити частку дебіторської заборгованості в активах всіх підприємств. Найбільш суттєве скорочення спостерігається в ПрАТ «Молочний альянс» (-3,8% дебіторської заборгованості в активах).

Скорочення дебіторської заборгованості завдяки проведенню досконалої перевірки репутації оптових покупців дозволить скоротити суму сумнівної та безнадійної заборгованості підприємств молокопереробної галузі України. Економічний ефект від застосування цих заходів полягатиме в скороченні безнадійної та сумнівної заборгованості, а також зниженні частки безнадійної заборгованості від усієї суми дебіторської заборгованості. Передбачається, що дані заходи також сприятимуть зниженню сумнівної та безнадійної заборгованості на 30% (табл. 4.5).

Таблиця 4.5 – Динаміка безнадійної та сумнівної заборгованості молокопереробних підприємств України після впровадження заходів з проведення досконалої перевірки репутації оптових покупців

Підприємства	Безнадійна та сумнівна заборгованість, млн грн			Частка безнадійної заборгованості від усієї суми дебіторської заборгованості, %		
	До впровадження	Після впровадження	Економічний ефект	До впровадження	Після впровадження	Економічний ефект
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	54,9	38,4	-16,5	26,6	19,7	-6,9
ПрАТ «Молочний альянс»	34,2	23,9	-10,3	4,9	3,2	-1,7
АТ «Житомирський маслозавод»	44,8	31,4	-13,4	14,3	13,2	-1,1
ТОВ «Люстдорф»	35,7	25,0	-10,7	12,1	6,9	-5,2
ПрАТ «Данон Кремез»	13,7	9,6	-4,1	8,9	8	-0,9

Джерело: розраховано автором

Для кращої наочності оцінки ступеня зниження рівня безнадійної та сумнівної дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі наведемо динаміку цього показника до впровадження та після впровадження заходів з досконалої перевірки репутації оптових покупців (рис. 4.3).

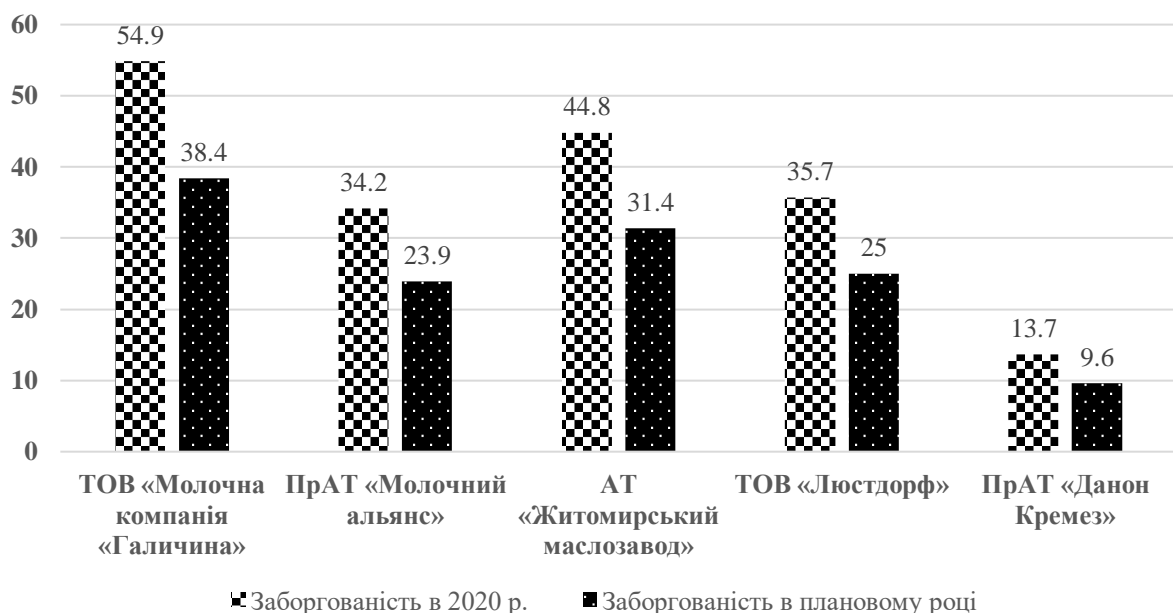

Рисунок 4.3 – Динаміка суми безнадійної та сумнівної дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі до та після впровадження проведення досконалої перевірки репутації оптових покупців, млн грн

Джерело: розраховано автором

Таким чином, впровадження заходів з проведення досконалої перевірки репутації оптових покупців дасть змогу підприємствам молокопереробної галузі України знизити сумнівну заборгованість. Найбільший ефект спостерігатиметься в ТОВ «Молочна компанія «Галичина», де безнадійна та сумнівна заборгованість може знизитися на 16,5 млн грн, а найнижчий – в ПрАТ «Данон Кремез» де цей показник може знизитися на 4,1 млн грн. Частка безнадійної заборгованості від усієї суми дебіторської заборгованості знизиться найсуттєвіше також в ТОВ «Молочна компанія «Галичина» (на 6,9%). Якщо інвестувати суму, на яку знизиться сумнівна та безнадійна заборгованість, в депозит з чистою річною ставкою 12%, то отримаємо такі суми додаткового доходу (табл. 4.6).

Таблиця 4.6 – Додаткові доходи підприємств від інвестування коштів на депозит

Підприємство	Сума депозиту, млн грн	Середня відсоткова ставка за депозитом, % річних	Сума додаткового доходу, млн грн
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	16,5	12	2,0
ПрАТ «Молочний альянс»	10,3	12	1,2
АТ «Житомирський маслозавод»	13,4	12	1,6
ТОВ «Люстдорф»	10,7	12	1,3
ПрАТ «Данон Кремез»	4,1	12	0,5

Джерело: розраховано автором

Отже, підприємства зможуть отримати додатковий дохід в сумі від 0,5 до 2 млн грн. Це може покращити їхню прибутковість, а також дещо покращити фінансовий стан.

Таблиця 4.7 – Розрахунок суми чистого прибутку підприємств після впровадження заходів, млн грн

Підприємство	Чистий прибуток в 2020 р.	Приріст чистого прибутку	Чистий прибуток на плановий рік
ТОВ «Молочна компанія «Галичина»	9,9	18,8	28,7
ПрАТ «Молочний альянс»	323	52,9	375,9
АТ «Житомирський маслозавод»	130,9	25,9	156,8
ТОВ «Люстдорф»	173,3	24,7	198,0
ПрАТ «Данон Кремез»	-35,3	11,6	-23,7

Джерело: розраховано автором

Для кращої наочності наведемо показник рентабельності активів до впровадження заходів та після впровадження (рис. 4.4).

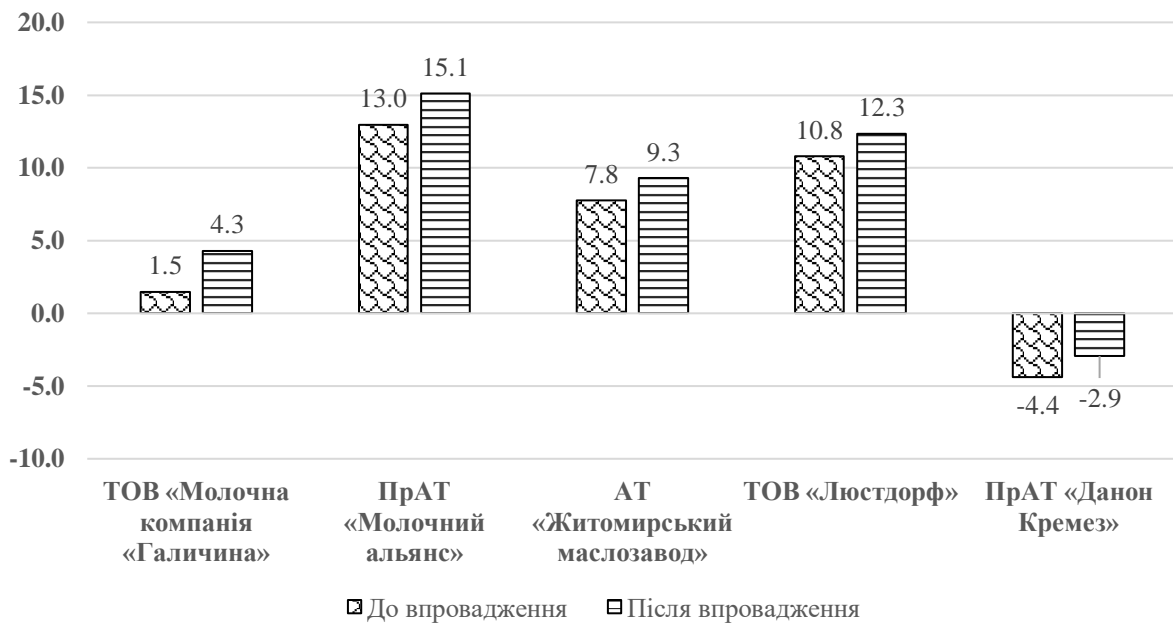

Рисунок 4.4 – Коефіцієнти рентабельності активів підприємств до та після впровадження заходів зі зниження дебіторської заборгованості, %

Джерело: розраховано автором

Впровадження підприємствами молокопереробної галузі таких заходів, як використання факторингу, судових позовів для стягнення боргів; використання комерційних знижок для покупців при вчасній сплаті заборгованості; негайне застосування заходів щодо стягнення заборгованості з покупців, які

прострочують сплату заборгованості; створення спеціалізованого відділу, який займатиметься аналізом репутації та надійності оптових покупців; відмова від співпраці з оптовими покупцями, які мають погану репутацію та регулярно прострочують умови договорів зі сплати заборгованості; налагодження співпраці лише з великими торговими мережами, які вчасно сплачують платежі за готову продукцію дасть змогу отримати економічний ефект у вигляді зниження безнадійної та сумнівної дебіторської заборгованості, підвищення коефіцієнту абсолютної ліквідності і збільшення грошових коштів на підприємствах, а також підвищення рентабельності (на чотирьох підприємствах) і зниження збитковості (на одному з підприємств).

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити такі висновки.

Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів (покупців, клієнтів та інших контрагентів підприємства) на певну дату. Фактично, дебіторська заборгованість показує, скільки підприємству заборгували коштів інші підприємства, клієнти або держава. Управління дебіторської заборгованістю – це процес ефективної взаємодії структурних підрозділів підприємства з метою створення механізму, що забезпечує оптимізацію суми належної підприємству заборгованості від юридичних та фізичних осіб у результаті господарських взаємин із ними.

Рациональна організація та контроль стану дебіторської заборгованості відіграють вкрай важливу роль у підвищенні ефективності господарської діяльності підприємства. Від стану та якості розрахунків з контрагентами багато в чому залежать платоспроможність компанії, її фінансове становище, сталий розвиток та інвестиційна привабливість. Вкрай негативно впливає на підприємство наявність великої суми сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості – це заборгованість, яка не погашена контрагентом у встановлений договором строк і не забезпечена заставою, порукою, гарантією, а також зустрічними зобов'язаннями перед дебітором.

Нами було виявлено, що молокопереробна галузь в Україні перебуває на стадії спаду, який був спричинений війною в Україні, зниженням поголів'я великої рогатої худоби, зниженням рівня споживання молочної продукції в Україні та структурною перебудовою ринків зовнішнього збуту. Останніми роками в Україні зростає імпорт молочної продукції, натомість, скорочувався експорт за вартісним обсягом, це свідчить про негативні тенденції у внутрішньому виробництві та продажу продукції.

На підприємствах молокопереробної галузі України (ТОВ «Молочна компанія «Галичина», ПрАТ «Молочний альянс», АТ «Житомирський маслозавод», ТОВ «Люстдорф», ПрАТ «Данон Кремез») існує проблема високої дебіторської заборгованості, а особливо – сумнівної та безнадійної

заборгованості, що заважає більш швидкому розвитку та вчасному та повному отриманню коштів від постачальників. Всі наведені підприємства мають частку дебіторської заборгованості в активах вище, ніж 18%, що є високим значенням та спричиняє негативні наслідки для підприємств. Причинами цього є відсутність застосування інструментів стягування коштів з дебіторів, що призводить до послаблення роботи з дебіторами, а ці причини призводять в результаті до низького обсягу грошових коштів в наявності, що призводить до втрати потенційних відсоткових доходів від фінансових інвестицій.

Крім того, підприємства прагнуть збільшувати кількість покупців для завоювання більшої частки ринку, що призводить до надання тривалих відстрочок платежу оптовим покупцям (від 16 днів у ПрАТ «Молочний альянс» до 32 днів у АТ «Житомирський маслозавод»). Наведені причини спричиняють постійну нестачу власних обігових коштів, що спричиняє необхідність фінансувати поточну діяльність за рахунок короткострокових кредитів та збільшення суми витрат на сплату відсотків за позиками.

Керівництво підприємств намагається швидше організувати збут готової продукції, що спричиняє послаблення уваги до перевірки репутації оптових покупців. Це призводить до збільшення суми сумнівної та безнадійної заборгованості (від 5% всієї дебіторської заборгованості у ПрАТ «Молочний альянс» до 27% у ТОВ «Молочна компанія «Галичина» за 2020 р.), що в результаті призводить до втрати можливостей вкладень у оновлення матеріально-технічної бази.

На нашу думку, підприємствам доречно застосовувати факторинг та подавати судові позови для стягнення боргів, використовувати комерційні знижки для покупців при вчасній сплаті заборгованості, застосовувати заходи щодо стягнення заборгованості з покупців, які прострочують сплату заборгованості, внаслідок цього підприємства матимуть змогу отримати достатньо власних обігових коштів для здійснення платежів.

Сума економії на відсоткових витратах внаслідок зниження необхідності брати кредити для фінансування операційної діяльності складе від 13,7 млн грн

(в ПрАТ «Данон Кремез») до 63,3 млн грн (ПрАТ «Молочний альянс»). Найбільш суттєвий ефект у відносному вираженні отримає ПрАТ «Молочний альянс», оскільки економія на відсоткових витратах складе 67,4%, а найнижчий ефект отримає ТОВ «Молочна компанія «Галичина», яке зможе знизити відсоткові витрати на 10,6%.

Застосування фінансових стягнень за прострочення платежів з чітким зазначенням даних умов у договорі, а також використання умов прийняття оплати відразу після відвантаження готової продукції покупцеві дасть змогу підприємствам отримати достатньо коштів для здійснення платежів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності збільшиться у всіх підприємств внаслідок цього, і дорівнюватиме 0,4 у ТОВ «Люстдорф» (найбільше значення) та 0,2 у ПрАТ «Данон Кремез» (найнижче значення). В такому випадку всі підприємства матимуть нормативне значення цього коефіцієнта, або ж значення, що перевищує нормативне (0,2-0,3).

Створення спеціалізованого відділу, який займатиметься аналізом репутації та надійності оптових покупців, відмова від співпраці з оптовими покупцями, які мають погану репутацію та регулярно прострочують умови договорів зі сплати заборгованості, а також налагодження співпраці лише з великими торговими мережами, які вчасно сплачують платежі за готову продукцію дасть змогу знизити суму сумнівної та безнадійної заборгованості підприємств. Підприємства зможуть отримати додатковий дохід від інвестування цих коштів в депозит в сумі від 0,5 до 2 млн грн. Це може покращити їхню прибутковість, а також дещо покращити фінансовий стан.

Впровадження цих заходів дасть змогу підвищити рентабельність активів підприємств, а саме: ТОВ «Молочна компанія «Галичина» – на 2,8%, ПрАТ «Молочний альянс» – на 2,1%, АТ «Житомирський маслозавод» – на 1,8%, ТОВ «Люстдорф» та ПрАТ «Данон Кремез» – на 1,5%. Це свідчить про ефективність впровадження наведених заходів та зниження рівня дебіторської заборгованості підприємств, які до цього мали невисокий рівень рентабельності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антощенкова В. В. Сучасний стан молочного скотарства в Україні. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 2. С. 25–32.
2. Безнадійна і сумнівна заборгованість. Дебет-кредит. URL: <https://dtkt.com.ua/show/1cid04599.html> (дата звернення: 08.12.2022).
3. Белозерцев В. Фактори впливу на динаміку та якість дебіторської заборгованості підприємства: теоретичний аспект. *Технологічний аудит і резерви виробництва*. 2015. № 4(5). С. 4–10.
4. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств. Фінанси України. *Міністерство фінансів України*, 2013. №12. С. 24–36.
5. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Вид-во КНЕУ, 2005. 592 с.
6. Борисенко О. С., Романенко О. В. Сучасні тенденції розвитку ринку молочної продукції. *Інфраструктура ринку*. Випуск 42, 2020. С. 64–68.
7. Боярова О. А, Кузик Н. П. Резерв сумнівних боргів як обачний інструмент впливу на діяльність підприємства. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/rezerv-diyalnist-pidpriemstva.html> (дата звернення: 09.12.2022).
8. Булат Г. В. Аналіз дебіторської заборгованості та напрями удосконалення управління нею. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 1. С. 222–226.
9. В умовах воєнного стану молочна галузь продовжує працювати. *Голос України*. URL: <http://www.golos.com.ua/article/359797> (дата звернення: 10.12.2022).
10. Величко А. Є. Кухарук Р. М., Маслова І. В., Пухлякова М. В. Стан та перспективи розвитку ринку молока та молочних продуктів України. *Агросвіт*. 2021. № 16. С. 62–68.

11. Війна росії проти України спричинила рекордне зростання цін на молоко у світі. Асоціація виробників молока. URL: <https://avm-ua.org/uk/post/vijna-rosii-proti-ukraini-spricinilarekordne-zrostanna-cin-na-moloko-u-sviti> (дата звернення: 08.12.2022).
12. Волович О. Б. Сутність та класифікація заборгованості підприємства. *Економічний простір*. 2012. № 66. С. 195–203.
13. Гладій М. Р., Просович О. П. Сучасний стан та перспективи розвитку молочної галузі України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, 2022. № 2. С. 20-31.
14. Грицай О. І., Станасюк Н. С. Управління дебіторською заборгованістю в контексті її обліковоаналітичного забезпечення. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 825–832.
15. Гурська І. С., Лук'янова М. М. Функціонування вітчизняного ринку молока та молочних продуктів. *Інноваційна економіка*. 2019. № 3-4 (79). С. 30–39.
16. Гуцаленко Л. В., Слободнюк І. С. Контроль дебіторської заборгованості в управлінні підприємством. *Збірник наукових праць ВНАУ*. № 1(56). Том 3. 2012. URL: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/675.pdf> (дата звернення: 08.12.2022).
17. Даниленко А. І., Зимовець В. В. Вплив кризи на фінанси реального сектора економіки України та шляхи їх оздоровлення. За ред. чл.-кор. НАН України А. І. Даниленка; НАН України, ДУ «Інститут екон. та прогнозів. НАН України». Київ, 2014. С. 260-268.
18. Дебіторська заборгованість: врегулювання, списання. Альва Прайвесі – Адвокатське об'єднання. URL: <https://alvaprivacy.ua/ua/publikatsiji/debitorska-zaborgovanist> (дата звернення: 08.12.2022).
19. Дебіторська заборгованість: як убезпечити свій бізнес від проблем. Nota group. URL: <https://notagroup.com.ua/ru/news/debitorska-zaborgovanist-yak-ubezpechiti-svij-biznes-vid-problem/> (дата звернення: 14.12.2022).

20. Демченко Т. А., Слатвінський М. А. Значення проведення аналізу дебіторської заборгованості в діяльності підприємства. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва*: Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 27 листопада 2020 року). Харків: ХНАДУ. 2020. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua> (дата звернення: 08.12.2022).
21. Домбровська Л. В., Вакіш І. М. Дебіторська заборгованість підприємств України: стан та ефективність управління. *Ефективна економіка*. 2018. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6458> (дата звернення: 15.12.2022).
22. Дубовик М. Ф., Озеран А. В. Концептуальні аспекти міжнародної та української практики формування та використання резерву сумнівних боргів. *Науковий журнал «Альманах науки»*. 2021. № 5 (50). С. 13–18.
23. Іванілов О. С., Смачило В. В., Дубровська Є. В. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. №1. С. 156-163.
24. Карпенко В. Л. Аналіз стану розвитку молокопереробної галузі України. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 5. С. 90-101.
25. Козак О., Грищенко О. Ринок молока і молочних продуктів: світові тенденції розвитку та перспективи для України. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 4. С. 90-96.
26. Колісник О. П. Теоретичні та практичні аспекти обліку і аналізу дебіторської заборгованості у сфері інформації та телекомунікацій. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2019. № 15. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua> (дата звернення: 08.12.2022).
27. Кононенко Л. В., Сисоліна Н. П., Юрченко О. В. Управління дебіторською заборгованістю: сучасний стан, проблеми, перспективи, інформаційне забезпечення. *Економічний простір*. 2021. № 166. С. 104–109.
28. Кручак Л. В. Методика аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Науковий вісник Міжнародного*

гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. Вип. 22. С. 161-165.

29. Лігоненко Л. О., Новікова Н. М. Управління дебіторською заборгованістю підприємства: навч. посіб. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. 275 с.

30. Лучков О. І. Визначення оптимального розміру дебіторської заборгованості. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 1. С. 22-27.

31. Михайленко О. В. Молочна промисловість України: аналіз стану та перспективи розвитку. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. Інфраструктура ринку. 2022. № 65. С. 197-200.

32. Молочарство стає на бізнес-рейки. Агробізнес сьогодні. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichni-hektar/item/17164-molocharstvo-staie-na-biznesreiky.html> (дата звернення: 17.12.2022).

33. Мошковська О. А. Аналіз сучасного стану молокопродуктового підкомплексу України, проблеми його розвитку та шляхи їх вирішення. *Агросвіт*. 2019. № 18. С. 16–23.

34. Мулик Т. О., Томчук О. Ф., Федоришина Л. І. Аналітичне забезпечення заборгованості підприємства в умовах антикризового управління. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 1. С. 146–160.

35. Озвучено втрати молочної галузі Україні від війни та російського вторгнення. Landlord. URL: <https://landlord.ua/news/ozvucheno-vtraty-molochnoi-haluzi-ukraini-vid-viiny-ta-rosiiskoho-vtorhnennia/> (дата звернення: 18.12.2022).

36. Офіційний веб-сайт АТ «Житомирський маслозавод». URL: <https://rud.ua/> (дата звернення: 08.12.2022).

37. Офіційний веб-сайт групи компаній «Молочний альянс». URL: <https://milkalliance.com.ua/> (дата звернення: 08.12.2022).

38. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.12.2022).

39. Офіційний веб-сайт компанії «Danone Україна». URL: <https://danone.ua/> (дата звернення: 08.12.2022).
40. Офіційний веб-сайт ТОВ «Люстдорф». URL: <https://www.loostdorf.com/> (дата звернення: 08.12.2022).
41. Офіційний веб-сайт ТОВ «Молочна компанія «Галичина». URL: <https://galychyna.com.ua/> (дата звернення: 08.12.2022).
42. Паска І. М., Гринчук І. Ю., Артимонова І. В. Організаційно-економічні відносини в ланцюзі поставок молока та молокопродукції. *Економіка та управління АПК*. 2020. № 2. С. 73-82.
43. Пастернак М. М. Методика аналізу дебіторської заборгованості. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 681–686.
44. Петриченко О. А. Аналіз тенденцій розвитку галузі молочного скотарства в ланці молокопродуктового ланцюга. *Економіка АПК*. 2018. № 5. С. 33-39.
45. Пікалова А. М., Гринь В. П. Роль оцінки платоспроможності покупців у системі управління дебіторською заборгованістю. *ЛЮГОΣ. ONLINE*. 2019. № 4. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.04.33.html> (дата звернення: 19.12.2022).
46. Податковий Кодекс України: Закон України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 19.12.2022).
47. Показники зовнішньої торгівлі молокопродуктами у 2021 році. Спілка молочних підприємств України. URL: <https://uadairy.com/pokaznyku-zovnishnoyi-torgivli-molokoproduktamy-u-2021-roczy/> (дата звернення: 19.12.2022).
48. «Поки 150 разів не зателефонуєш, нічого не буде». Чому найбільші магазини знову не повертають мільярди боргів постачальникам. Forbes. URL: <https://forbes.ua/company/poki-150-raz-ne-zatelefonuesh-nichogo-ne-bude-chomu-naybilshi-magazini-znovu-ne-povertayut-milyardi-borgiv-postachalnikam-26102022-9214> (дата звернення: 19.12.2022).

49. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затв. Наказом Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення: 14.12.2022).

50. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: Підручник. 3-тє вид. перероб. і доп. Київ: «Знання», 2008. 630 с.

51. Про причини кризової ситуації в молочній галузі. Спілка молочних підприємств України. URL: <https://uadairy.com/pro-prychyny-kryzovoyi-sytuacziyi-v-molochnij-galuzi/> (дата звернення: 15.12.2022).

52. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2010. 662 с.

53. Сапаріна О. Ф., Кірілкіна О. Є. Методологічні основи аналізу дебіторської заборгованості. *Глобальні та національні проблеми економіки. МНУ імені В.О. Сухомлинського*. 2015. Вип. 3. С. 865–868.

54. Семенда О. В., Лементовська В. А., Подолинний Д. С. Упровадження новітніх інструментів маркетингової комунікації для формування лояльної поведінки споживача. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. № 4 (31). 2021. С. 73-77.

55. Скорба О. А. Управління дебіторською заборгованістю та альтернативні методи її рефінансування. *Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук, праць*. Вип. 204, Т. І. Дніпропетровськ, ДНУ, 2017. С 196-202.

56. Сліпачук О. Управління дебіторською заборгованістю. *Контроль*. 2017. №1. С. 37–48.

57. Степаненко О. І., Дубовик М. Ф. Аналіз дебіторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан та ділову активність підприємства. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. № 2(88). С. 116-125.

58. Стягнення боргу через суд – практичні аспекти. Trust Me. URL: <https://trustme.ua/styagnennya-borgu-cherez-sud-praktychni-aspekty/> (дата звернення: 15.12.2022).

59. Українському ринку знову загрожує засилля імпорту молокопродуктів. Agronews. URL: <https://agronews.ua/news/ukrayinskomu-rynku-znovu-zagrozhuje-zasylyya-importu-molokoproduktiv/> (дата звернення: 15.12.2022).

60. Факторинг може врятувати торговельні мережі від кризи неплатежів. Financial Club. URL: <https://finclub.net/ua/news/factorynh-mozhe-vriatuvaty-torhovelni-merezhi-vid-kryzy-neplatezhiv.html> (дата звернення: 15.12.2022).

61. Федорченко О. Є. Актуальні проблеми управління дебіторською заборгованістю на підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 21. С. 60-63.

62. Функціонування ринку молока та молочної продукції: теорія, зарубіжний досвід і вітчизняна практика: монографія. Шуст О. А., Варченко О. М., Гончарук І. В. та ін.; за ред. О. А. Шуст. Біла Церква: ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2021. 296 с.

63. Хоменко О. А. Аналіз ідентифікації ознак механізму управління фінансовою безпекою молокопереробних підприємств. *Економічний дискурс*. 2019. № 1. С. 63–69.

64. Ціхановська В. М. Стан та перспективи розвитку ринку молока та молочних продуктів України. *Економіка. Управління. Інновації*. 2016. № 1(16). С. 61–64.

65. Черненко Л. В. Управління дебіторською заборгованістю в аграрних підприємствах: дис. ... к.е.н.: 08.00.04. Київ, 2007. 241 с.

66. Чорнобривець М. М. Дебіторська заборгованість: сутність та причини виникнення. *Європейські перспективи*. 2013. № 10. С. 181–185.

67. Шиян Д. В., Чумак Г. М. Рівень розвитку молочного скотарства як фактор формування молокопродуктового підкомплексу в регіонах. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2019. № 1. С. 82-90.
68. Що таке факторинг і навіщо він потрібен в Україні. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/06/12/661710/> (дата звернення: 15.12.2022).
69. Щодо застосування нормативно-правових документів з бухгалтерського обліку. Лист 09.12.2003 № 31-04200-30-5/7021. Міністерство фінансів України. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=022MZ5855C> (дата звернення: 15.12.2022).
70. Яременко Л. М. Формування обліково-аналітичної інформації в управлінні дебіторською заборгованістю підприємства. *Економічний вісник університету: збірник наукових праць учених та аспірантів*. 2017. Вип. 32/1. С. 123–130.
71. Ivanovic S., Baresa S., Sinisa B. Factoring: Alternative model of financing. *UTMS Journal of Economics*. 2011. № 2(2). P. 189-206.
72. Pro Consulting. Аналітика ринків, фінансовий консалтинг. URL: <https://pro-consulting.ua/> (дата звернення: 15.12.2022).
73. Putsenteilo P., Nyanko V., Karpenko V. Trajectory of marketing function – from traditions to innovations. *European Journal of Management Issues*. 2018. № 26 (3-4). P. 103–113.
74. Renaldo N., Sudarno S., Hutahuruk M. Internal control system analysis on accounts receivable in corporation. *The Accounting Journal of Binaniaga*. 2020. № 5(2). P. 73-84.
75. Siekelova A., Kliestik T., Svabova L., Androniceanu A., Schonfeld J. Receivables management: the importance of financial indicators in assessing the creditworthiness. *Polish Journal of Management Studies*. 2017. № 15 (2). P. 217-228.
76. Youcontrol – онлайн-портал перевірки контрагентів. URL: <https://youcontrol.com.ua/> (дата звернення: 15.12.2022).

77. Нараївський В. Я. Особливості управління дебіторською заборгованістю молокопереробних підприємств України. Могилянські читання – 2022: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти»: XXV Всеукраїнська науково-практична конференція: програма студентської наукової конференції «Українська молодь для сталого майбутнього України», Миколаїв, листоп. 2022 р. ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2022. 4 с.

78. Нараївський В. Я. Оцінка стану молокопереробної галузі України протягом останніх років. Студентські наукові студії: Молодіжний науковий журнал. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 2023.

79. Нараївський В. Я. Аналіз дебіторської заборгованості підприємств молокопереробної галузі України. Студентські наукові студії: Молодіжний науковий журнал. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 2023.

ДОДАТКИ ДОДАТОК А

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2020 р.

		Форма №1 Код за ДКУД	1801001
А К Т И В	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1 396	1 544
первісна вартість	1001	1 650	2 049
накопичена амортизація	1002	254	505
Незавершені капітальні інвестиції	1005	232	15 920
Основи засоби	1010	150 699	171 922
первісна вартість	1011	176 408	242 024
знос	1012	25 709	70 102
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвил	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	456
Усього за розділом I	1095	152 327	189 842
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	86 419	144 336
Виробничі запаси	1101	23 826	71 426
Незавершене виробництво	1102	-	-
Готова продукція	1103	51 695	56 235
Товари	1104	10 898	16 675
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрашування	1115	-	-
Векселі удержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	215 732	206 676
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	17 328	17 039
з бюджетом	1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	8 815	17 233
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	67 632	89 290
Готівка	1166	213	951
Рахунки в банках	1167	67 419	88 338
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:	1181	-	-
резервах довгострокових зобов'язань			
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	3 284	2 502
Усього за розділом II	1195	399 210	477 076
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	551 537	666 918

Рисунок А.1 – Звіт про фінансовий стан ТОВ «Молочна компанія «Галичина» за 2020 р.

за Рік 2020р.

Форма N2 Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
I	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 043 262	1 724 725
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестраховування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 582 203)	(1 292 195)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	461 059	432 530
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	70 684	34 386
у тому числі:			
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, виявлених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(53 866)	(40 173)
Витрати на збут	2150	(396 541)	(355 709)
Інші операційні витрати	2180	(45 910)	(51 752)
у тому числі:			
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	35 426	19 282
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	-
Інші доходи	2240	99	237
у тому числі:			
дохід від благодійної допомоги	2241	-	-
Фінансові витрати	2250	(23 457)	(8 469)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(214)	(-)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	11 854	11 050
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-1 960	-1 989
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	9 894	9 061
збиток	2355	(-)	(-)

Рисунок А.2 – Звіт про фінансові результати ТОВ «Молочна компанія «Галичина» за 2020 р.

ДОДАТОК Б

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2020 р.
Форма №1

Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	14 275	10 537
первісна вартість	1001	25 694	25 694
накопичена амортизація	1002	(11 419)	(15 157)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	25 078	34 893
Основні засоби	1010	505 214	452 681
первісна вартість	1011	798 580	825 977
знос	1012	(293 366)	(373 296)
Інвестиційна нерухомість	1015	8 668	8 304
первісна вартість	1016	11 786	12 006
знос	1017	(3 118)	(3 702)
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	58 270	58 269
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	4 958	12 762
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	21 304	2 824
Усього за розділом I	1095	637 767	580 270

Рисунок Б.1 – Показники звіту про фінансовий стан ПрАТ «Данон Кремез» за 2020 р.

II. Оборотні активи			
Запаси	1100	50 146	45 844
Виробничі запаси	1101	46 171	36 292
Незавершене виробництво	1102	65	0
Готова продукція	1103	3 910	9 552
Товари	1104	0	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	39 428	153 439
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	16 185	16 035
з бюджетом	1135	9 017	8 944
у тому числі з податку на прибуток	1136	8 933	8 933
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	330	563
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	1 115	339
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	1 115	339
Витрати майбутніх періодів	1170	13	26
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	2 945	118
Усього за розділом II	1195	119 179	225 308
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	756 946	805 578

Рисунок Б.2 – Показники звіту про фінансовий стан ПрАТ «Данон Кремез» за 2020 р.

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	13 041	13 041
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0
Додатковий капітал	1410	158	158
Емісійний дохід	1411	158	158
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	2 573	2 573
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	538 405	503 114
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	554 177	518 886

Рисунок Б.3 – Показники звіту про фінансовий стан ПрАТ «Данон Кремез» за 2020 р.

II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1 565	108 393
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	1 565	108 393
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	5 500	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	5 715	1 565
товари, роботи, послуги	1615	171 043	159 176
розрахунками з бюджетом	1620	2 694	2 102
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0
розрахунками зі страхування	1625	0	0
розрахунками з оплати праці	1630	47	341
одержаними авансами	1635	1	103
розрахунками з учасниками	1640	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	5 976	6 648
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	10 228	8 364
Усього за розділом III	1695	201 204	178 299
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	756 946	805 578

Рисунок Б.4 – Показники звіту про фінансовий стан ПрАТ «Данон Кремез» за 2020 р.

1	2	3	року
			4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 548 988	1 543 819
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 509 926)	(1 344 276)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:			
прибуток	2090	39 062	199 543
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	6 333	7 260
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(45 943)	(42 895)
Витрати на збут	2150	(12 137)	(9 884)
Інші операційні витрати	2180	(56 020)	(53 201)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	0	100 823
збиток	2195	(68 705)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	36 277	202

Рисунок Б.5 – Показники звіту про фінансові результати ПрАТ «Данон Кремез» за 2020 р.

Інші доходи	2240	0	0
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(10 037)	(2 103)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(634)	(327)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	0	98 595
збиток	2295	(43 099)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	7 808	-17 469
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	0	81 126
збиток	2355	(35 291)	(0)

II Сумарний дохід

Рисунок Б.6 – Показники звіту про фінансові результати ПрАТ «Данон Кремез» за 2020 р.